

КАМ'ЯНЕЦЬ – ПОДІЛЬСЬКА МІСЬКА РАДА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
НАУКОВО - МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЛАБОРАТОРІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ №1

ОЛЕНА ГОРІШНА

**РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНО-ІГРОВОГО ФОЛЬКЛОРУ**

Кам'янець-Подільський
2017

О. Горішна. Розвиток творчих здібностей старших дошкільників засобами музично-ігрового фольклору. / Горішна Олена Анатоліївна - Кам'янець-Подільський: Заклад дошкільної освіти №1 / музичний керівник

Життя - це безперервний процес творчості, потреба в якому зростає відповідно до науково-технічного та культурного прогресу суспільства. І якщо навчити дітей творити неможливо, реальним є їх стимулювання за допомогою спеціально орієнтованих методів і прийомів навчання.

Привернути увагу до українського дитячого музичного фольклору, який несе в собі велике морально-виховне значення, допомагає малюкам активно пізнавати навколишній світ і себе в ньому, створює підґрунтя для природного формування й розвитку музичних здібностей у дітей дошкільного віку. Запропоновано навчально-методичний матеріал, практичні рекомендації та мистецький репертуар, які на музичних заняттях стануть у пригоді як досвідченим педагогічним працівникам закладів дошкільної освіти, так і тим, хто тільки починає працювати з найменшими розумниками. Секрети педагогічної майстерності в роботі з дошкільнятами рекомендовані педагогам ЗДО, учителям музики, керівникам дитячих вокальних ансамблів позашкільних і клубних закладів, викладачам, науковцям, аспірантам, студентам педагогічних і мистецьких навчальних закладів, батькам і широкому загалу.

Зміст

Вступ.....	4
I. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНО – ІГРОВОГО ФОЛЬКЛОРУ.	
1.1. Український дитячий музичний фольклор у нашому житті і його вплив на розвиток дитини.....	7
1.2. Жанри українського дитячого музичного фольклору.....	12
1.3. Розвивально–терапевтична функція українських дитячих музичних ігор.....	20
II. МУЗИЧНЕ–ФОЛЬКЛОРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ЯК ЧИННИК ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)	
2.1. Організація і процес музично-творчого розвитку засобами дитячого фольклору.....	29
2.2. Специфіка і проведення народних ігор в умовах закладу.....	34
2.3. Умови та шляхи розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами музично – ігрового фольклору. З досвіду роботи.....	40
ВИСНОВОК.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	51
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Українці споконвіку відзначались своїми мистецькими здібностями. «Усім відомо, як багато обдарований самою природою український народ, скільки в ньому тонкого музичного почуття, здібності до співу, естетичного смаку, скільки в ньому любові, найціннішу, найдорожчу перлину з його культурних багатств», – писав автор книги з історії української музики, музикознавець М.Грінченко. Емоційна насиченість української традиційної культури, невичерпна енергія, завзяття, високий мистецький рівень, яскраво відбивають світогляд, естетичні уподобання, саму психологію українського народу.

«Українці обдаровані з природи великими музичними здібностями і поетичним талантом, мають у порівнянні з іншими східнослов'янськими народами найбагатшу, найбільш розвинену народну поезію», – наголошує в своїх дослідженнях О.Семенов.

В минулому у вихованні дітей велику роль відігравала народна педагогіка, в якій на одному з перших місць було прищеплення любові до всього прекрасного. Виховання і навчання базувалось на дитячому фольклорі – утішках, пестушках, забавляннях, колискових, жартівливих піснях, колядках, щедрівках, веснянках, – на якому формувалися естетичні смаки дитини, проходило морально-етичне становлення та розвиток особистості.

Малюкам від самісінького народження для всебічного розвитку замало тільки людської мови. Їм необхідна музика у всіх її проявах. Логічно і структурно організована музика ігрового дитячого фольклору передовсім впливає на емоційну сферу дитини. Приносячи задоволення і радість, спираючись на емоційність, образність, музичність, дитячий музичний фольклор, як самобутнє культурне явище, і в сьогодення дає малюкам змогу розвивати «закладені самою природою» музичні задатки, розкривати творчий потенціал, проявляти відчуття відповідальності за збереження культурної спадщини свого народу.

Справді, український дитячий музичний фольклор є підґрунтям для природно - загального музично-естетичного розвитку й становлення музичної культури дошкільнят, комплексного формування й поступового прояву спеціальних музичних здібностей (музичного слуху, ладового чуття, відчуття музичного ритму, музичної пам'яті), відтворення їх у дитячій музичній творчості.

Процес виховання та навчання дітей дошкільного віку, побудований на основі народних традицій, оснований на пісенно-ігровому дитячому фольклорі, водночас позитивно впливає на розвиток емоційних проявів та активного спілкування дітей між собою та з дорослими; формування цілісних

поглядів дитини на оточуючий світ і пізнання свого «Я» в ньому; вивчення рідної мови, звичаїв та культури; розвиток музично-творчих здібностей, інтелекту, самосвідомості і духовності; вміння погоджувати свої дії під час спільної музичної діяльності.

Дитячий музичний фольклор допомагає кожній дитині швидко запам'ятати і репродукувати композиційну побудову музичного твору. Спочатку – веселих пісеньок-пестушок та колискових пісень. Згодом – різноманітних жартівливих ігор, скоромовок, загадок, лічилок, небилиць, пісень-казок, дитячих ігор-пісень, якими дорослі постійно супроводжують будь-які моменти повсякденного життя маленької дитини, з використанням ритмічних рухів, торохтілок, дитячих музичних іграшок та музичних інструментів, що надовго запам'ятовуються, надають малюку різні музичні враження, розвивають музичні здібності.

Розвиток музичних здібностей впливає на формування емоційної та інтелектуальної сфер, естетичних смаків, духовний світ, становлення інтересів та ранній розумовий розвиток дитини.

Як засіб інтелектуального зростання, український дитячий музичний фольклор має дивовижну здібність розвивати творчий підхід та виховувати творчу фантазію малюків. А музично-творчі завдання, які є активним засобом стимулювання музично-творчої діяльності, найбільш повно розкривають творчі можливості дошкільнят, допомагають дітям самореалізуватись у музичній діяльності.

Варто наголосити, що весь дитячий фольклор, по своїй суті, ігровий, тому, коли йдеться про «дитячий музичний фольклор», майже завжди розуміється «дитячий музично-ігровий (або пісенно-ігровий) фольклор». А гра для дитини – це її життя.

Спираючись на образність мислення, використовуючи прихильність до творчості, природні музичні задатки та нахили, пісенно-ігровий дитячий фольклор позитивно позначається на роботі мозку малюків. Стимулюючи мистецько-художні здібності, які мають емоційно-рухову природу, проявляються дуже рано і становлять основу психічного розвитку дитини, розвивається музичний потенціал, активізуються енергетичні процеси організму дитини.

Слід пам'ятати і про те, що мораль не дається дитині у спадок, вона виховується. Звісна річ, природні передумови до морального зростання у дітей різні. Тому виховання є загально-творчою основою морально-духовного розвитку, і саме воно задає його суспільну спрямованість. Розвиток особистості, безперечно, має бути вільним, без насильства і примусу, а це може дати українська дитяча народно - музична творчість,

особливостями якої є простота, природність, прозорість, доступність і музичність мови, що спонукає дітей до творчих дій, активізує ініціативу та емоційну чутність, розвиває музичні здібності в музично-ігровій діяльності.

На початку ХХІ ст. пріоритетними напрямами педагогічної науки і освіти стають розробка теоретичних основ та нових технологій становлення національної навчально-виховної системи.

Виокремлюються головні завдання виховання духовного світу людини третього тисячоліття, серед яких:

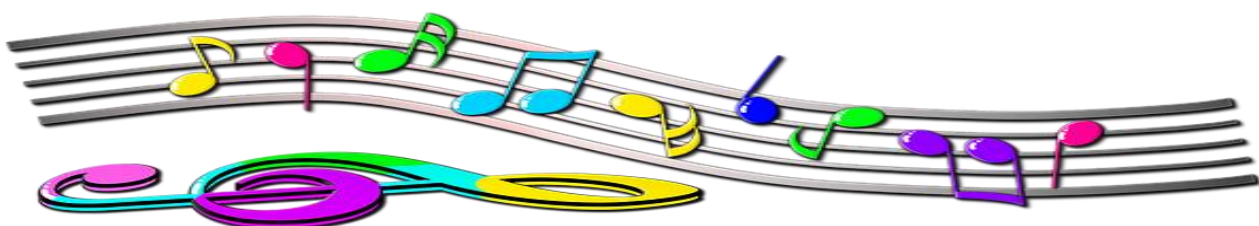
- + формування національної самосвідомості на засадах культурних традицій українського народу;
- + збереження етнічної пам'яті, яка відтворює досвід поколінь на міфологічному,
- + фольклорному й історичному рівнях; набуття вмінь розкривати перспективи подальшого розвитку рідної культури в сучасних умовах тощо.

Питання дослідження, збереження та популяризації українського фольклору в сучасних умовах набувають особливого значення. Це пов'язано насамперед з могутнім духовно-творчим потенціалом української традиційної культури, яка є головним чинником морально-естетичного самооздоровлення і відродження національної самосвідомості, духовності народу, проявом ментальності, стає підґрунтям розвитку професійного мистецтва.

На мою думку, пошук нових форм і методів виховного впливу на особистість дитини дошкільного віку, є потребою вдосконалення методик музично-естетичного розвитку особистості, що використовуються в сучасних музично-педагогічних практиках, приведення їх у відповідність з завданнями реформування системи освіти в Україні на національній основі.

«Україна стане колись новою Грецією; прекрасне підсоння цього краю, весела вдача народу, його музичний хист, родюча земля колись прокинеться; тільки з малих племен, якими також були греки, постане велика культурна нація, і її межі простягнуться до Чорного моря, і звідтіля ген у далекий світ», – так у далекому 1769 році дав оцінку майбутнього України Й.Гердер у праці «Щоденник моєї подорожі».

Чи не настав час втілити це в життя?

1.1.Український дитячий музичний фольклор у нашому житті. Його вплив на розвиток дитини.

Особливо актуальним для українського народу сьогодні є збереження національних традицій, української мови, сакрального мистецтва, що становить код нації.

Музичний фольклор – це народна музично-поетична творчість, частина набутку народної спадщини минулого, власне музично-поетичний фольклор, перш за все вокальна (пісенна), інструментальна, вокально-інструментальна і музично-танцювальна творчість народу. У музичному фольклорі виражені етичний та естетичний ідеали народу, найважливіші принципи народної педагогіки. Однак, український фольклор, сформований на трипільській культурі у 6-4 ст. до н.е., найбагатший.

Із традиційним народним побутом міцно пов'язане художнє явище, що дістало у фольклористів назву дитячий фольклор. Як суттєва частина загальнонаціональної народної творчості від народних обрядів і вірувань з глибини віків бере початок дитячий музичний фольклор. Певною мірою продовжуючи існувати і нині, в різних своїх жанрах він відображає динаміку людського життя в усьому розмаїтті його форм, починаючи з колиски.

Український дитячий музичний фольклор – це найцікавіший, доступний багатофункціональний матеріал для виховання дітей дошкільного віку, сутність якого полягає в наданні дитині перших відомостей про оточуюче середовище, передачі суспільних моральних цінностей і культури свого народу через прості форми фольклорного матеріалу. За своєю природою дитячий фольклор є скерованим на вдосконалення потреб дитини у спілкуванні з батьками, ровесниками, іншими людьми, а також спрямованим на поглиблення, саморозвиток та виховання практичного життєвого досвіду особистості.

Українська нація вважається однією з наймузичніших у світі. А отже процес засвоєння національного музичного фольклору дітьми дошкільного віку ґрунтується на наявності у них загально - музичного інстинкту, природних схильностей, що закладені генетично. Синкретичні жанри дитячого музичного фольклору створюють умови для природного формування музичних здібностей у дітей з раннього віку, позитивно впливають на підвищення інтелекту, становлення й творчу самореалізацію особистості.

Музично-естетичне виховання, засноване на використанні фольклорних здобутків, має універсальний характер, може ефективно використовуватися в роботі з дітьми різного віку та ступеню розвитку. Вплив засобами дитячого

музичного фольклору активізує центри уваги, пам'яті, мислення, мовлення, водночас гармонізує особистість.

Фольклорний матеріал орієнтує дитину на успішність навчання та здоровий спосіб життя. Втім, зрозуміло, що виховний ефект використовуваного дитячого музичного фольклору в навчальному процесі досягається завдяки спеціальному добору музично-фольклорного навчального матеріалу, його систематизації й поданню дітям через музичні образи, поєднання слухового й візуального сприймання знань у здійсненні малятами музично-ігрової діяльності.

Метою музично-естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами національного дитячого музичного фольклору є становлення духовного світу особистості, створення умов для формування внутрішньої потреби суб'єкта у неперервному вдосконаленні та в реалізації своїх мистецьких здібностей та творчих можливостей.

Я вважаю, навчити дошкільнят глибоко сприймати, естетично повноцінно осмислювати музично-фольклорні твори, міркувати над їх психологією, співвідносити почуте чи самостійно виконане з власними уявленнями і загальнолюдськими цінностями є головним завданням виховання дітей дошкільного віку на матеріалі українського дитячого музичного фольклору.

Сім'я для українців – то святий вузол, яким сполучаються люди в суспільстві, хранителька національних звичаїв і традицій, вихователька дитини як творчої особистості. Виховання – це, насамперед, засвоєння кожною особистістю духовної культури рідного народу, його національного духу, способу життя. Слово «виховання» в українців, очевидно, пішло від «ховати», тобто уберегти від небезпеки, хвороби, «лихих» очей, поганого впливу. Від родини йде життя людини.

У народній педагогіці дитина – це неоціненна частка природи.

Вихованням дитини займалася вся сім'я і вплив сім'ї на дитину був унікальний, а багато в чому й незамінний. Традиційно складалося так, що батьки несли головну відповідальність за виховання дітей, організацію життя родини, виконували соціально важливу роль найперших вчителів. Перебуваючи в сімейному колі, дитина була предметом виховання і водночас суб'єктом засвоєння традиційних норм співжиття та родинних взаємин. Особистість дитини формувалась у природних умовах, вихователі тут – найближчі й найдорожчі для дитини люди, з якими вона постійно спілкується і яким повністю довіряє. Тому існує тісний зв'язок дитячої поезії та фольклору з обрядами дорослих і молоді.

Сьогодні особливо актуальним стає те, щоб батьки впливали на дітей передусім своєю особистістю. Недаремно народна мудрість твердить: «Який батько, такий і син». Лише зразкові, працьовиті, духовно багаті, інтелектуально і культурно розвинені батьки мають позитивний вплив на дітей.

Про актуальність закладення основ «азбуки виховання особистості» саме в сім'ї писав В.О.Сухомлинський: «У дитинстві закладається людський корінь. Жодної людської рисочки природа не відшліфує – вона закладає, а відшліфовувати – батькам». Отже, виховання в сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості.

Народні традиції – це приклад гармонії життя з законами добра і краси. Протягом століть вони сприяли вихованню таких людських якостей, як толерантність, доброзичливість, повага до старших. Вони є тією доброю основою, на якій зростає національна свідомість, гідність і самоповага, а разом з тим і розуміння, толерантність та повага до інших народів.

Весь календарний та сімейний обрядові цикли несуть в собі компоненти становлення особистості через етнопедагогічні ситуації, які спонукають індивіда до самовдосконалення, творчості, сприяють самопізнанню, самоствердженню, самовихованню, самоконтролю, відповідальності. Тому народні звичаї і традиції посідають важливе місце у вихованні дітей як у сім'ї, так і в закладах дошкільної освіти різних рівнів.

В українській народній педагогіці значна увага приділяється вихованню дитини від народження до п'яти років – в той сенситивний період, коли вона найінтенсивніше росте і розвивається. Інформація, отримана в ранньому віці, обов'язково проявиться в дорослому житті людини і стане потребою – рідна мова, народні пісні, свята, обряди тощо.

Це відбувається завдяки тому, що кожен народний звичай, традиція, обряд чи свято обов'язково спрямовані на виховання людської душі, гідності, колективної праці і дозвілля. Засобами самореалізації за допомогою народних традицій природно розв'язуються проблеми розумового, морально-етичного, трудового, фізичного та естетичного виховання.

Виховуючи дитину рідною мовою, національною культурою, ми вводимо її у світ народного життя, народної пісні, тим самим передаємо нащадкам, а, отже, зберігаємо, наші національні традиції, обряди, ритуали, міфи, легенди – моральні норми. Українським народом накопичено велику кількість народних пісень (в різних усних джерелах ця цифра коливається від півмільйона зафіксованих до трьох мільйонів існуючих в народі!). Це той скарб, на якому слід закладати підґрунтя як сімейного виховання, так і навчально-виховного процесу, особливо дітей раннього і дошкільного віку.

Використовуючи пісенно-ігровий музичний фольклор, ми впливаємо на емоційний, музичний, загальний розвиток малят в природній для них музично-ігровій діяльності, тим самим допомагаємо дітям пізнавати оточуючий світ та самих себе.

Український дитячий музичний фольклор є своєрідною візитною карткою української спільноти. Тому вивчення фольклорної спадщини українського народу сприятиме вдосконаленню процесу міжкультурного спілкування з іншими народами.

Граючись з малям, розважаючи його пестушками, утішками, казками, співаючи народних пісень, колисанок, у дитини активізуються почуття, формується свідомість. Ритмічність, цікавість, мелодійність дитячого музичного фольклорного матеріалу викликають бажання у дітей повторити й запам'ятати його, що сприяє розвитку рідної розмовної мови, природної та музичної пам'яті, музичних здібностей.

Виховний ефект залежить від відношення особистості до твору мистецтва, зацікавленості в тому чи іншому виді діяльності. Тому в роботі з дошкільнятами важливо використовувати спеціально підібрані музичні твори, які, впливаючи на афективну сферу дитини, здатні розвивати у неї вищі психічні функції – мислення, волю, мотивацію. На мою думку, значний емоційно-позитивний вплив на особистість дитини дошкільного віку, може справити музично-фольклорне середовище.

Висвітлюючи роль українського музичного фольклору у вихованні та музичному розвитку дошкільнят, а також простежуючи взаємодію між музичним розвитком дітей дошкільного віку і формуванням їх емоційного, інтелектуального й духовного світу та становленням особистості, варто ще раз наголосити на тому, що дитячий музичний фольклор дає дитині перші відомості про навколишній світ та надає можливості знайти себе в ньому.

Виховання засобами українського музичного фольклору створює умови для формування внутрішньої потреби у неперервному вдосконаленні, музичного розвитку, реалізації музично-творчих можливостей та становленні духовного світу особистості на національній основі в музичній діяльності.

Специфіка музичної діяльності дітей дошкільного віку, їх музичного мислення зумовлена інтонаційною сутністю, зокрема народного музичного мистецтва. Музична інтонація виконує функції моделі, за допомогою якої відтворюється інформація – художній образ – саме те, що потрібно запиту психології дошкільнят. Клітини дитячого мозку дуже чутливі і реагують на об'єкти сприйняття тоді, коли ці об'єкти – образи. Дитячий музичний фольклор впливає на емоційне сприйняття та зацікавленість дитини в новій інформації, зосередження дитячої уваги на конкретному наочному,

словесному чи музичному образі. Спочатку звукова інформація викликає у малюка почуття здивування, а потім – задоволення, радості, бажання її запам'ятати. Чим простішим буде носій музичної інформації, тим він має більшу наповненість і універсальність. Більш прості елементи легше поєднуються в нові смислові комбінації, що приводить до формування у дітей знань, умінь, навичок.

У процесі організації навчання дітей дошкільного віку значну роль відіграє постійна підтримка дитячої уваги, оптимальний режим зміни видів музичної діяльності, активізація пошукової діяльності малят, в ході якої відбувається розвиток образного мислення, формування музичних нахилів, здібностей, природної та музичної пам'яті. Музична пам'ять, зберігаючи і накопичуючи музичний матеріал, впливає на формування дитячого музичного сприйняття та індивідуального музично-художнього смаку, розвиває інтелект, сприяє музичному, творчому і загальному розвитку дошкільнят.

Отже, найбільший вплив на розвиток музичних здібностей, емоційно-образного мислення, формування дитячого музичного сприйняття та становлення індивідуального музично-художнього смаку дітей дошкільного віку має дитячий музичний фольклор.

Український дитячий музичний фольклор є важливим фактором зростання загального музично-естетичного потенціалу, засобом ефективного та якісного загально-розумового розвитку дітей, чинником духовного та інтелектуального становлення особистості. Починаючи з потішок, пестушок, забавлянь, колискових, мимовільно, позасвідомо проходить музичне виховання дітей з самого раннього віку. У процесі музично-ігрової діяльності, створюються умови для природного розвитку музичних здібностей, які стають важливим фактором впливу на виховання загальної і пізнавальної активності дітей, їх образно-асоціативного мислення, уяви, здібностей до інтерпретації, потреби до самореалізації. Емоційна сфера малюків поповнюється новими враженнями, розширюється певне коло їхніх уявлень про навколишній світ, накопичується життєвий досвід, збільшується словниковий запас, розвивається мова, з'являється бажання виказувати свої погляди та брати участь у виконавській (музичній) діяльності.

1.2. Жанри українського дитячого музичного фольклору.

В етнопедagogіці великого значення при вихованні дитини надається віковим особливостям. Для кожного сенситивного періоду розвитку дітей, при урахуванні різних індивідуальностей, існують певні фольклорні жанри, які впливають на становлення духовності дитини, засвоєння нею національних культурних цінностей, ідей, є матеріалом для розширення знань та формування здібностей. Жанрове багатство народної музики, визначається розмаїттям її життєвих функцій та виступає їх логічним результатом.

Естетичні смаки, художні здібності дітей формувались та розвивались на чисельних піснях календарних та обрядових свят, ритуалів, які вчили шанувати працю, робити добро, бути милосердними, любити природу. Дитина від самого свого народження мала змогу не тільки бачити, а брати найактивнішу участь у повноцінному житті, розвиватися і відчувати на собі вплив характерних рис дитячого фольклору, народної поезії, ігор та пісенної творчості, в яких передається накопичений віками досвід народу і червоною смужкою проходить обережне ставлення до дитинства і його майбутнього.

Народні пісні, жарти, ігри, танці давали можливість проявити власні творчі можливості, розвиваючи природні музично-творчі нахили, перетворюючи їх на музично-творчі здібності. Взимку це були новорічні й різдвяні колядки і щедрівки, веселі різдвяні театральні дійства – вертепи, які адресувались господарям із щирими побажаннями щастя, здоров'я, всілякого гаразду. Спочатку найменші діти спостерігали за більш дорослими, знайомилися, вчилися, розвивалися, а потім і самі починали проявляти себе та свої музичні й акторські здібності.

Навесні співалися веснянки, гаївки, пастуші ладкання – хорові пісні з іграми, танцями, в яких органічно поєднувалися мелодія, слово, рух, відповідна міміка і жести. Під час літнього сонцестояння урочисто, з багатьма обрядами і піснями святкувався поетичний і магічний День Івана Купала. Восени та взимку, коли вже були завершені основні сільськогосподарські роботи, проходили вечорниці, на яких поєднувалися заняття рукоділлям з піснями й танцями.

Виховання і навчання базувалось на пісенних жанрах дитячого фольклору, які реалізуються за певних дій і подій та адресуються тим чи іншим явищам природи. Власне ці жанри використовувалися у вихованні дітей від перших днів народження до семи-восьмирічного віку.

О.Семенов, досліджуючи окремі жанри дитячого музичного фольклору, не розмежовує музично-поетичний фольклор від власне поетичного. Згідно її концепції, дитячий фольклор складають такі жанри, як колискова музична

поезія, пестушки та потішки, календарна поезія, заклички - приказки, повсякденні вірші-пісні, ігровий жанр, дражнилки, лічилки, гуморески, скоромовки, загадки, казки та розповіді-байки.

Згідно теоретичного аналізу українського дитячого музичного фольклору Західного Поділля О.Смоляка, українська дитяча народно - музична культура представлена двома пластами – фольклором, який виконується дорослими для дітей та фольклором, виконаний самими дітьми.

Пісні, виконані дорослими для дітей (забавлянки – утішки, колискові, ігри-забави, пісні-казки, небилиці, пісні з казок), відіграють важливу роль в музично-естетичному вихованні дитини від самого її народження до майже восьми років і вводять її через створення музично-фольклорного середовища у дорослий світ традиційної культури. Саме цей пласт народної творчості має колосальне значення у формуванні і становленні підростаючої особистості.

Пісні, виконані самими дітьми, віддзеркалюють дитяче світосприйняття і складаються з таких музичних жанрів, як заклички, примовки, прозивалки, звуконаслідування, колядки, щедрівки, коляди церковного змісту, веснянки-гаївки, пастуші пісні, дитячі музичні ігри.

Жанри є приуроченими (що адресуються тим чи іншим явищам природи або певним подіям і притаманні наймолодшій віковій групі дітей) та не приуроченими (дитячі пісні, пісні-небилиці, пісні-казки, пісні з казок, безкінечні пісні, тобто звичайні дитячі пісні, які виконуються і дорослими, і самими дітьми за будь-яких обставин).

Важливими у процесі первинного виховання є забавлянки (утішки), пестушки, потішки – короткі віршовані приспиви, або ритмізовані музично-поетичні твори, якими супроводжуються рухи при пестуванні (нянчєнні) дитини. **(Додаток 1, 2,)**

Стосовно дитячих забавлянок Л.Смолінська зазначає: «Національно-культурна інформація, що передається вербальними засобами спілкування, закріплюється у мові і передається наступним поколінням завдяки мовленнєвій та музичній інтонаціям. Її засвоєння є закономірним процесом та необхідною умовою ранньої соціалізації дитини».

Вагомим є дидактичне значення цього жанру, особливо при супроводі тактильним прийомом – легким тілесним дотиком. Лагідний масаж, супроводжуваний веселою невігядливою пісенькою з виразним проголошенням віршованих рядків, викликає в дитини бадьорий, веселий настрій. Звучність, ритмічність, наспівність, цікавість забавлянок (утішок), пестушок, потішок викликають бажання у дітей повторити, запам'ятати їх, що, в свою чергу, сприяє розвитку розмовної мови малюків.

Мова народних пісеньок - забавлянок, потішок лаконічна, образна і багата такими звуковими зіставленнями, що допомагають дітям визначити їх відмінність. У римах слова різні за змістом часто відрізняються лише одним звуком (лапці-бабці, їв-пік, діда-хліба, тупоче-хоче).

Своєчасний розвиток фонематичного слуху, виховання здатності сприймати тонкі звукові розходження готують дитину до оволодіння правильною звуковимовою. Звукосполучення, найбільш важко засвоювані дітьми, у яких багато шиплячих, свистячих, сонорних, раз у раз чуються в дитячих фольклорних пісеньках: «Кипи, кипи, кашко, поки прийде Івашка», «Тапці, ручки, тапці, підемо до бабці, дасть нам бабця пиріжки, ще й на тісто замішки, тапці, ручки, тапці».

Особливо багато радості отримують діти від ігор з дорослими. Супроводжуючи дії з малюком словами пісеньки, що тішить його, дорослі привчають дитину вслухатися у звуки мови, сприймати та відтворювати її ритм, окремі звукосполучення і потроху проникати в їхній зміст. Навчившись розрізняти варіативність забавних звукових сполучень, діти, наслідують дії дорослих, починають грати словами, звуками, звукоутвореннями, відтворюючи специфіку звучання української мови, її виразність, образність.

Будь-які моменти повсякденного життя маленької дитини постійно супроводжувалися і супроводжуються нині різноманітними коротенькими веселими пісеньками-пестушками, утішками, забавляннями, іграми з елементами пісень, танців та ритмічних рухів з використанням торохтілок, дитячих музичних іграшок та дитячих музичних інструментів.

Чудовим прикладом забавлянки, яку можна виконувати ансамблем, з синхронними рухами всіх учасників дійства, може слугувати «Одна ножка тупоче». **(Додаток 1)**

Даючи немовлятам у спрощеній формі перші уявлення про навколишній світ, забави знайомлять дітей з культурою свого народу, легко запам'ятовуються, надають різні музичні враження. Отже, у них гармонійно розвиваються природні музичні нахили та стають важливим засобом духовного й інтелектуального зростання.

Всім нам з дитинства знайомі «Ладусі». **(Додаток 2)** Перекладаючи праву долоньку дитинки на ліву, а потім ліву на праву, приспівуємо або примовляємо.

Для дитинки ніхто не жалкує лагідних та теплих слів, на які так багаті народні приговори, вірші, пісеньки. У цьому проявляються характерні риси дитячої народної поезії та пісенної творчості, передається обережне ставлення як до немовляти, так і до нашого майбутнього в цілому.

Підкреслимо, що в такі музично-ігрові хвилини спілкування відбувається ще й природний розвиток музичних здібностей дитини, важливе значення в якому має надбання навичок слухання. Спочатку слухаючи ці народні пісні-утішки, малюки поступово починають проявляти зацікавленість, реагувати на них своїми діями, самостійно плескати в маленькі долоньки, наважуючись потрапити в їх ритм.

Малюкам подобається, коли їх гойдають або легенько ритмічно підкидають під супровід якоїсь пісеньки чи віршика. Такі забавлянки (в деяких центральних та лівобережних районах України їх ще називають чукикалками або гуцикалками від слів «чуки» або «гуци», якими вони супроводжуються) покликані фізично зміцнювати дитину, створювати радісний, бадьорий настрій. З цього також розпочинається робота над ритмікою, йде розвиток ладового чуття та музично-ритмічних здібностей дитини. Головним при цьому мають бути гарний настрій як у малюка, так і у дорослих.

Прикладом може слугувати дитяча чукикалка «Чук, чук», (**Додаток 3**) в якій передбачається щоразу швидше підкидати дитину, що сидить на колінах у дорослого, і співати або примовляти. Також можна поставити дитинку на ногу дорослого, тримати її за ручки і гойдати, піднімаючи щоразу вище з приспівом: «Гуца! Гуца! Гу-у-у-ца!»

Спів і музика супроводжують дитину з перших кроків життя, вводять у оточуючий її світ. Ритмічні вправи у супроводі народних пестушок та утішок збуджують енергію дитини, розвивають і звеселяють її. Коли ж малюка укладають спати, то йому співають колискової пісні, яка допомагає заспокоїти і приспати його.

Коліскова музична поезія є найважливішим жанром дитячого музичного фольклору. Відображаючи чуттєвий зв'язок між матір'ю і дитиною, що існує від дня народження немовляти, зворушливо щирі і безпосередні колискові пісні. Як найбільший здобуток народної педагогіки за всю історію людства колискова педагогіка неподільно з'єднана з практикою виховання, створює сприятливі умови для наступних виховних впливів, закладає передумови розвитку музичних здібностей. Коліскова, як форма народної поетичної творчості, містить у собі значні можливості для формування у дітей фонематичного сприймання, чому сприяє особлива інтонаційна організація (співуче виділення голосом голосних звуків, повільний темп і т.п.), наявність повторюваних фонем, звукосполучення і звуковідтворення. Звичайними словами в колискових стали «люлі», «баю-баю», «качи-качи». Це і зрозуміло, бо всі ці слова пов'язані з

«улюлюканням» немовляти, гойданням. А в уяві матері – зашепочуванням, заговорюванням дитини від напасті, що є своєрідним оберегом.

Педагогами виявлено, що колискова є активно діючим засобом виховання художнього смаку дитини. Колискові пісні вводять дитину у оточуючий її світ. Слухаючи колискові пісні, діти мимовільно запам'ятовують слова, різні їх форми та словосполучення, освоюють голосові та музичні інтонації. Незважаючи на невеликий обсяг, колискова пісня - невичерпне джерело виховних і освітніх можливостей. У глибині віків губляться витoki колискових пісень, на ґрунті яких виховувалися у дитини такі першорядні якості, як доброта, чесність, порядність, працелюбність, шанобливе ставлення до батьків, любов до людей.

Зразки цього жанру характеризують тихе і спокійне звучання, вузький діапазон, що багаторазово повторюється, короткий наспів. Звернені до немовляти сповнені безмежної любові, тепла і ніжності слова матері, створювали особливу емоційну атмосферу.

Зворушливі лагідні мелодії під ритмічне погойдування колиски, вводили дитину в чарівний світ музичних звуків, тим самим позитивно впливали на розвиток музичного слуху. А вслухуючись у слова колискової «Ходить сон», можна відчути велику материнську любов, ніжність, опіку, побажання дитині здоров'я:

Мабуть саме з колискової пісні походить музичність всієї української нації. Для дітей, які починають розуміти прості, пов'язані з найближчим оточенням, поняття, колискові пісні стають не просто приємним набором мелодійних звуків, а цікаві вже своїм змістом, потішними ситуаціями, в які потрапляють «герої» пісень: «Пішла киця по водицю», «Котику сіренький, котику біленький», «Малесенький котку, не роби нам шкодку», «Киця Мура, де ти була, я гукала, ти не чула», «Ой на kota воркота, на дитину дрімота», «Ой ти, коте, не гуди», «А! А! А ну, коте, люлечки!» Як вбачається з наведених прикладів, кіт – головний персонаж більшості дитячих колискових. У малого слухача його дії мусять викликати цілком визначене ставлення – осуду чи схвалення. Деякі колискові пісні, в яких кіт, наприклад, «злизав медочок» чи «вкрав клубочок» подають дитині найпростіші своєрідні «уроки чесності», мають чітко виражену мораль: «Не вчися, котку, красти, а вчися робити». На жаль, колискові пісні системно не збиралися. Це привело до втрати численних зразків, які відрізнялися поетичними і педагогічними перевагами і тому виховуючи у сьогоденні наших малюків на цьому неоціненному музичному матеріалі, ми повертаємо нас, українців, самих до себе.

Казки являють собою жанр художньої народної прози: епічні оповідання алегоричного, повчально-розважального, чарівно-фантастичного, героїчного або побутового змісту з установкою на вигадку. Власне казки поділяються на героїко-фантастичні (чарівні) казки, казки про тварин, соціально побутові казки та небилиці, кумулятивні казки.

Термін «казка» вперше зустрічається в сімнадцятому столітті і означає ті види усної прози, для яких насамперед характерним є поетичний смисл.

Фантастичний світ українських народних казок з їх реальними, варіативними елементами допомагає дитині шукати творчі рішення, органічно поєднуючи репродуктивні, стандартні, традиційні елементи з новими, креативними.

Як показав досвід, виразні оповідання, бесіди про героїв казок, про почуття, що вони випробують, про труднощі, що їм приходиться переборювати, розглядання ілюстрацій, гри в казки – значно розвивають емоційне сприйняття дітей, збуджують їх уяву.

Пісні-казки – музично-поетичні твори, в яких навколишній світ розкривається за допомогою фантастичних образів та тварин. Твори цього жанру із дорослого фольклорного середовища ввійшли в дитяче світосприйняття і стали повністю дитячим продуктом. Герої пісень-казок жнуть, молотять, косять, прядуть, пасуть худобу, тобто працюють, тим самим приваблюючи дитячу увагу до основного змісту життя людини – праці.

Тематика пісень-казок найчастіше жартівлива, а головними персонажами є тварини, серед яких – півник, мишка, котик, жучок, бузюк, жабка тощо. Найвідомішими зразками українських дитячих пісень-казок є «Танцювали миші по бабиній хижі», «Ой зібралась звірина з цілої громади», «Козуню - любуню, пристань до мене». На мою думку, пісні-казки дають багато можливостей для мотивації дітей щодо прояву музичної творчості. Наприклад, чому б не позмагатися у створенні власного віршованого продовження такої казки? Чи створити свою казку, в якій співають її герої? Ці завдання також об'єднують дітей і дорослих, які мимовільно включаються у цей процес і стають його співучасниками.

Казки з пісенними вставками в українській народній творчості представляють найдавнішу фольклорну верству. Пісні з казок – це такі музично-поетичні або рецитовані твори, які відіграють основну інтерлюдійну функцію в композиційному розгортанні казкового сюжету і без яких сюжет не може розвиватися. Тематика невеликих за обсягом музично-поетичних вставок з казок повністю підпорядкована загальному сюжету.

В українських народних казках сформувалися дві групи пісенних вставок. Перша – пісенного характеру, друга – речитативного. В піснях з

казок переважає речитативна мелодика, говірковий тип мелодичного розвитку з елементами співочості

Спорідненими з музичними казками за музично-стильовими ознаками є небилиці. Вони найменш представлені в українському дитячому музичному фольклорі і є своєрідними музичними іграми. Ситуації в цих піснях комічні, зумисне відхилені від норм, а тому завжди викликають у дітей веселий настрій і естетичну насолоду. Найпоказовішими є небилиці «Ой, гоп, динидини», «Танцювала риба з раком», «Я вам, люди, заспіваю ні сеї, ні тої». **(Додаток 6, 7, 8, 9).**

До пісень, виконуваних самими дітьми, входять такі музичні жанри, як дитячі музичні ігри, заклички - приказки, примовки, прозивалки, звуконаслідування, колядки, щедрівки, коляди церковного змісту, веснянки, гаївки, пастуші пісні.

Ігровий жанр українського дитячого музичного фольклору історично пов'язаний з підготовкою молодого покоління до дорослого життя.

«Гра є наймиліша хвилинка, котрої потрібно дитині для всебічного виховання її молоденького тіла, розуму та її індивідуальних здібностей», – говорив В.Верховинець, – «завдяки іграм можна виховати у дитині всі властивості, котрі ми шануємо у людей і котрі нам хотілося б прищепити малечі різними оповіданнями, бесідами та навчанням»

Народом створено безліч музичних ігор, ігрових пісеньок, музичних вставок до ігор.

Дитячі музичні ігри – це невеликі музично-поетичні твори. В їх основі лежить розкриття різних життєвих ситуацій засобами рухових елементів. Народні дитячі музичні ігри зародилися дуже давно. Значна їх частина перейнята з репертуару дорослих, особливо з обрядового фольклору. Теми працездатності, здоров'я, розуму, дружби, доброти, чесності, цнотливості звучать у багатьох народних піснях. Ігрові приспівки ілюструють дії дорослих, дають найбільш повний вихід емоційної енергії дітей, їхньому темпераменту.

Найдавнішими з них є хороводні ігри, що творять основний компонент календарних обрядів. Основними персонажами ігор є птахи та звірі. У сьогоденні, дитячі музичні ігри є плодами творчої діяльності самих дітей. В дитячих музичних іграх поєднані дії, рухи, діалоги. Серед традиційних народних дитячих ігор особливо багато рухових, у яких драматизація поєднується із змаганнями – бігання навздогін, наввипередки, пошуком, прориванням кола чи «ланцюга». Ігри супроводжуються своєрідними музично-поетичними вставками, які мають своє призначення – попереджують про початок гри, або про якийсь її етап, коментують події тощо.

У дитячих музичних іграх, як правило, має місце синтез слова, руху і музики, які сприяють фізичному, трудовому, моральному й розумовому вихованню підростаючого покоління. Це своєрідні ігри-змагання з танцювальними рухами, з імпровізацією. У них найбільш яскраво відбиті національні риси і комплексність вираження національного характеру: слово, музика, дія. Всі українські дитячі музичні ігри є педагогічними. Вони виводять дітей-гравців на активне спілкування, вчинки, співдію. Це має вплив на підвищення й розвиток рівня свідомості малюків, набуття ними знань та на прояв творчості в музичній діяльності.

«Гра – діяльність, у якій формується і вдосконалюється самокерування поведінкою». Проте, слід підкреслити, що ця діяльність є надзвичайно насиченою емоційно, адже всі ігрові події дітьми пропускаються через власні переживання.

Українські дитячі музичні ігри є різними за своїми функціями. В українських іграх є ігри-праці, ігри-дозвілля, ігри-змагання, ігри-свята, ігри-розваги, ігри-розрядки, ігри-тренінги тощо і в цьому полягає їх незамінна корисність у навчально-виховному процесі з дітьми дошкільного віку. Тобто у природній для дошкільнят музично-ігровій діяльності, через емоційний, фізичний і психологічний розвиток, контакт з дорослими і дітьми, малята пізнають світ, навчаються, розважаються, забавляються, проявляють творчість, насичуються звичаями та традиціями свого рідного краю.

Традиційні дитячі музичні ігри, прикладами яких можуть слугувати такі як «Ми збудуєм хатку вам, нашим славним малюкам» більше відома як «Злови в коло», «Чижику, чижику, пташку маленький», а також відомі музичні ігри-веснянки «Ходить Жучок по долині, а Жучиха по ялині», «Зайчику, зайчику, та милесенький голубе», «А вже весна скресла, скресла. Що ти нам принесла?», «Подояночка», «Ой у полі жито, сидить зайчик», «Пішли діти в поле квіточки збирати», «Труби, Грицю, в рукавицю», «Ой на горі мак» та багато інших, виконуються, як правило, гуртом, одноголосо, у жвавих темпах, що дозволяє працювати над унісонним співом, розвивати музичний слух та відношення й координацію музичного слуху й голосу дошкільнят.

Музичні вставки до ігор – це невеличкі однострофічні музично-поетичні твори, які, як правило, багаторазово повторюються і виконують функцію драматизації дії гри та її розгортання. Як правило, дитячі музичні вставки до ігор, як і дитячі музичні ігри, виконуються, гуртом, одноголосо і у жвавих темпах.

1.3. Розвивально-терапевтична функція українських дитячих музичних ігор

«Гра є моделюванням дійсності і озвучуванням певного фрагмента її», – зазначає відомий ігромайстер М.Шуть. На питання «що таке «грати»?», ігротехнік відповідає: «Грати – значить повнокровно і змістовно жити»

Дійсно, гра для дитини є основним видом діяльності, суттєвою рисою якої є добровільність. Гра також є стимулом до творчості. Тому педагогові треба дбати про такі умови пропонування ігор дітям, які будуть привабливими для них, враховуватимуть особливості дитячого віку та специфіку українського музичного фольклору як виду мистецтва.

Найдавнішими є хороводні ігри. Вони творять основний компонент календарних обрядів. Раніше, спостерігаючи життя дорослих, діти імітували у своїх іграх календарні і сімейні обряди, виконуючи при цьому відповідні пісні. Значна їх частина перейнята з репертуару дорослих, особливо з обрядового фольклору та в сьогодення вони є плодами творчої діяльності самих дітей. Історично пов'язаний з підготовкою молодого покоління до дорослого життя, ігровий жанр дитячого музичного фольклору ілюструє дії дорослих, дає найбільш повний вихід емоційної енергії і темпераменту дітей.

Практика показує, що сьогодні, ознайомлюючи з циклічними фольклорними творами дітей різного віку, особливо дошкільнята з великим бажанням та емоційним інтересом запам'ятовують обрядові дійства і з великим задоволенням беруть участь у народних святах, які розпочинаються на початку календарного року. Діти, як і було в давнину, обходять двори із урочисто-піднесеним співом колядок і щедрівок, в яких бажають хорошого майбуття, врожаю хліборобу-хазяїну, зичать йому і його родині здоров'я, щастя, добробуту.

Серед традиційних народних дитячих ігор особливо багато рухових, у яких драматизація поєднується із змаганнями – біганням навздогін, наввипередки, пошуком, прориванням кола чи «ланцюга», що є характерним для веснянок, гаївок, русальних ігор-пісень. Рухові ігри навчають дітей різним видам рухів, допомагають у подоланні навіть деяких фізичних вад.

Ігри одночасно спрямовані на розвиток у дітей м'язів верхніх кінцівок і плечового пояса, формування тактильної чуттєвості, координують рухи, вчать дітей керувати своїми ручками й ніжками (плескати в долоньки, рухати кистями та пальчиками, чергувати плескання долонями з тупотінням ніжками) під визначений віршований ритм пестушки.

Важливим у таких іграх-забавах є встановлення емоційного контакту між дитиною та дорослими, пробудження у малюка почуття довіри до дорослого. Супроводжуючи дії з малям словами пісеньки, що радує його,

дорослі привчають дитину вслухуватися в звуки мови, сприймати та відтворювати її ритм, окремі звукосполучення і поступово проникати в їхній зміст. Малята з легкістю вивчають їх напам'ять і залюбки декламують (наспівують) під час ігор та поза дитячим колективом.

Основними персонажами українських дитячих ігор, зокрема музичних, є птахи та звірі. Це допомагає дорослим зосередити увагу дитини, а лагідний масаж, супроводжуваний веселою невігядливою пісенькою з виразним проголошенням віршованих рядків, викликає в дитини бадьорий, веселий настрій, у чому й полягає терапевтична функція дитячого музичного фольклору.

Так, цікавим прикладом, на думку автора, є дитяча гра-масаж з супроводжуваними дію рухами «Я йшов до баби Варвари»

Дитина отримує велике емоційне задоволення з педагогом, у неї знімається м'язове напруження, розвивається тактильна чутливість, слух, відбувається зв'язок між руховою діяльністю і функціонуванням мозку, пізнається рідна мова. Зазначимо, що цю гру-масаж можна проводити з малюком як від самого народження, так і протягом усього дошкільного дитинства.

Колискові пісні в минулому були тісно пов'язані з найстарішим фольклорним жанром – замовляннями, особливістю яких є збереження подвійності та сакрального значення слова. Вважаємо, що колискові пісні також можна розглядати як дитячі музичні ігри, які допомагають заспокоїти дитину, розслабити її, зняти в неї надлишкову емоційну напругу, у чому полягає їх терапевтична дія.

Дитячі музичні ігри постійно супроводжуються своєрідними музично-поетичними вставками, які мають своє призначення – попереджають про початок гри, або про якийсь її етап, коментують події тощо.

Так, наприклад, у музичній грі «Сонечко, дощик та гроза», музичні вставки постійно зосереджують увагу дітей на зміні рухів і виконанні відповідних завдань. Діти повинні швидко зреагувати на музичний вступ до пісень «Сонечко» або «Дощик», починати їх співати, робити відповідні рухи, а на звучанні музичної вставки «Гроза» – сховатися під великою парасолькою. Ціль гри: концентрувати увагу дітей, тренувати їх вестибулярний апарат, швидкість реакції та координацію рухів, навчати найпростішим ритмічним рухам, розвивати вміння слухати і розрізняти просту мелодію, що впливає на формування музичного слуху, ритму, пам'яті і виконує терапевтично-емоційну функцію.

Своєчасний розвиток фонематичного слуху, виховання здатності сприймати тонкі звукові розходження готують дитину дошкільного віку до

оволодіння мовою. Мова народних пісеньок, утішок лаконічна, образна і багата такими звуковими зіставленнями, що допомагають дітям визначити їх відмінність.

Підкреслимо, найчастіше у дитячих ігрових піснях римуються різні за змістом слова, які часто відрізняються лише одним (двома) звуками (тапці-бабці, їв-пік, діда-хліба, тупоче-хоче, пиріжки-замішки), що привертає і концентрує увагу дитини, розвиває її логічне мислення, впливає на оволодіння рідною мовою та сполученням слів.

Звукосполучення, найбільш важко засвоювані дітьми, у яких багато шиплячих, свистячих, сонорних, раз у раз чуються в дитячих пісеньках, тим самим допомагають подолати мовні труднощі: «Ішли ткачі по деркачі, а за ними Настя»; «Танцювали миші по бабиній хижі»; «Тосі, тосі, лапці, поїдемо до бабці», «Равлику-павлику, вистави рожки на чотири стожки». Навчившись розрізняти варіативність забавних для них звукових сполучень, діти наслідують дорослих, починають грати зі словами, звуками, звукоутвореннями, відтворюючи специфіку звучання української мови.

Виконуючи функцію гри, також є своєрідними логопедичними веселими вправами-іграми і скоромовки. Їх дія спрямована на формування правильного, чіткого й виразного мовлення дітей в емоційно піднесеному настрої.

Музичні ігри та музичні вставки до ігор, як весь дитячий музичний фольклор, впливають на підвищення інтелекту дітей, сприяють їх розумовому й загальному розвитку.

Участь у рухових іграх допомагає дошкільнятам вчитися ходити, бігати, повзати, що впливає на нормалізацію роботи нервової системи, а отже, прививаються рухові навички, з'являється м'язовий тонус, стимулюється розвиток психіки і мови дитини, у чому саме, на нашу думку, і полягає розвивально-терапевтична роль українських дитячих музичних ігор.

Засобами українського музично-ігрового фольклору, за допомогою прийому діючої співучасті дітей, легко моделювати фрагменти життя через моделювання гри, пов'язувати реальні взаємини дітей та дорослих з ігровою ідеєю, залучати малят до пошукової діяльності, самостійності, розвивати їхню фантазію, образне сприймання. Широке застосування народних музичних ігор у педагогічній практиці сприяє реалізації основних принципів гуманізації, виявленню уваги, підтримки й поваги до дітей дошкільного віку.

Найпоширенішим жанром власне дитячого фольклору є заклички, примовки (приказки). Українці віддавна вважали, що дитяча безвинність і чистота здатні впливати на силу природи.

Заклички – це віршоване пряме звертання дітей до різних явищ природи: Сонця, Дощу, Вітру. Заклички особливо повно розкривають можливості дитячого голосу: силу, дзвінкість, емоційну темпераментність. У закличках - наспівах переважають інтонації заклику, кличу; а також утворення певної сформованої мелодійної структури, характерної лише для цього жанру

Найчастіше заклички звучать навесні. Пісенні вірші закличок є переважно головні небесні світила та метеорологічні явища. Суть закличок – прохання, щоб пішов чи припинився Дощ, розійшлися хмари і вийшло Сонечко.

Коли надворі хмарно, мрячно, діти кличуть сонце, утворюючи коло і роблячи колоподібні рухи руками:

А ще всі ми любимо з дитинства пісеньки - заклички: «Вийди, вийди, сонечко, на дідове полечко», «Іди, іди, дощику, зварю тобі борщику» та багато інших. **(Додаток 10,11)**

Примовки (приказки) – це музично-віршовані прямі звернення дітей до різних тварин, комах і рослин та до різних явищ природи, «Чижику», «Півню мій, півню мій, гребінець золотий», «Топчу, топчу ряст, ряст, Бог здоров'я дасть, дасть» і також є продуктом власне дитячої творчості. Примовки за функціональним призначенням є ігровими для дитячих розваг та магічними до птахів, зозулі, ластівок, лелек тощо і мають магічну функцію.

Використовуючи у своїй роботі з дітьми дошкільного віку заклички й примовки (приказки), я в музично-ігровій діяльності навчаю малят ясно, лаконічно, виразно виражати свої думки і почуття. Їх мова набуває інтонаційно-емоційного забарвлення. У дітей розвиваються уміння творчо використовувати слова, набуваються вміння образно описати предмет та дати йому яскраву емоційну характеристику, розвивається творчий підхід тощо. А головне – природно розвивається пам'ять та музична пам'ять, що дає поштовх до раннього загального розумового розвитку особистості, що може стати підґрунтям для розвитку таланту.

Специфічною формою дитячого фольклору, своєрідною формою дитячої гри виступають **прозивалки (дражнилки), лічилки, гуморески.**

У **прозивалках (дражнилках)** діти критикують ледачих, брудних і жадібних дітей, висміюють кривдника чи примхливу дитину, що не підкорюється правилам гри. Дражнилки, чи якийсь їх елемент, інколи оформляються найпростішою мелодією, що наближає їх до жартівливих пісень. Прозивалки виконуються голосно, зазвичай одноголосно, дитячими гуртами, інколи окремими дітьми. **(Додаток 12)**

Після прозивалок варто виконати **мирилку** – такий музично-віршований твір, який спрямований на розв'язання конфліктів і примирення дітей.

Як своєрідний ритуал примирення дітей, звучить відома мирилка «Не сварітеся, помиритесь» або «Мир-миром» (**Додаток 13**)

В українських народних лічилках, дотримуються співзвуччя і ритму. Художня функція їх у своєрідній грі словом і ритмом, для яких характерна жвавність і барвистість.

Більшість гуморесок створювалося в процесі праці у побуті, на природі. Звідси їхня чіткість, ритмічність, стислість і виразність. Століттями народ відбирав і зберігав, передаючи з вуст у уста, ці маленькі шедеври, повні глибокої мудрості, ліризму і гумору. Завдяки простоті й мелодійності звучання діти легко запам'ятовують їх, здобуваючи смак до образного, влучного слова, привчаючись користуватися їм у своїй мові – звуконаслідування.

Звуконаслідування – відтворення інтонацією людського голосу голосів живих істот чи явищ природи. В українському дитячому музичному фольклорі найчастіше використовується наслідування звуків дзвона, відображення вигуків та звертання до тварин, спів птахів (соловейка, жайворонка), виття вовків, кумкання жабок.

Це своєрідні ономотопейчні твори, що не мають словесного тексту, а уподібнені до голосів живих істот. У зразках цього жанру відображені також вигуки та звертання до тварин. Найпоширенішими серед них є ті, що пов'язані з перегонном тварин або кликанням їх.

Ці твори виконуються у весняно-літній період одноголосо і часто хаотично дитячими гуртами або окремими виконавцями.

Прикладами звуконаслідування є кликання коней «Ксьов, ксьов!» («Кось-кось-кось2»), кликання качок «Тасінька, тасінька, тась, тась, тась!» тощо.

Велике свято, пов'язане із народженням Ісуса Христа - .Різдво Христове. Це не лише українське свято. Воно святкується в усьому світі. До цього свята готуються заздалегідь, вивчають колядки, віншування, готують вертепні вистави.

Вечір під Різдвяну ніч називають Святвечір, господарів в цей вечір слід вітати словами «Добрий вечір, щедрий вечір, добрим людям на здоров'я». (**Додаток 14**)

Колядка походить від імені богині неба Коляди, яка в цей день народжувала Нове Сонце. Щоб підтримати своє світило, люди хором співали величальні пісні Сонцеві, усім небесним богам – Місяцеві, зіркам, дрібному дощикові. Ті пісні звалися колядками, бо сонце в них було Колядою. Усі

раділи, ходили від хати до хати і поздоровляли один одного з відродженням Сонця, перемогою над темними силами.

Колядки – словесно-музичні твори, які виконуються на Різдво (з Різдва і до старого Нового року) і прославляють господаря та його родину. Колядування дітей має особливу магічну силу. Наші далекі предки вірували в першого «показника», яким мав бути хлопчик, що приходив на різдвяні свята. Кожна українська родина мала за велику честь його зустріти і обдарувати. А хлопчик мав прославляти у колядках господаря та його сім'ю, розвеселити їх, надати святкового настрою.

Дитячі колядки виконуються окремими виконавцями, інколи невеликими гуртами, одноголосо з прикінцевими віршами-віншуваннями величально - побажального змісту:

Щедрівки – це особливі пісні, за допомогою яких намагалися забезпечити гарний урожай, добробут, багатство. Щедрівкові дійства виконувалися тільки дівчатами (від старого Нового року до Водохреща). Заходити до хат дівчатам не годилось. Робили це під вікнами осель, господарі у свою чергу обдаровували щедрувальниць. Крім того, вдосвіта на Василя (14 січня) тільки хлопчики оббігали найближчих родичів та сусідів і засівали їхні домівки зернами пшениці або жита, проказували при цьому вітання та побажання господарям, за що господар обдаровував посівальників подарунками:

Усі обряди Щедрого вечора (з 13 на 14 січня) носять давній характер. На Щедрий вечір проходили обрядові ігри з масками, що мають вигляд веселих забав. Коза, за давніми віруваннями, уособлювала багатство, достаток, тому парубочі колективи ходили з Козою і розігрували з нею різні сценки.

Коляди християнського змісту – музично-поетичні твори, які виконуються на Різдво, прославляють народження Божого Сина – Ісуса Христа і супроводжують різдвяні обрядові дійства. В дитячих колядах постійними є мотиви радості, святковості, благоговіння, що створюють піднесений настрій та надають самому обрядові величного характеру.

Коляди християнського змісту також завершуються декламаційними віншуваннями з побажаннями щастя, здоров'я, достатку як господарю, так і всій його родині. Мелодика дитячих різдвяних коляд співна, пов'язана з традиціями церковного співу. У веселих різдвяних театральних дійствах – щедрівках, колядках, елементах вертепів, діти спочатку спостерігають, знайомляться, вивчають, розвиваються, а потім і проявляють свої музичні та акторські здібності, духовно опановують дійсність.

Веснянки та гаївки у минулому мали естетичні смаки, художні здібності дітей формувались та розвивались на чисельних піснях

календарних та обрядових свят, ритуалів, які давали перші уявлення про навколишній світ, вчили шанувати працю, робити добро, бути милосердними, любити природу.

Навесні співалися веснянки та гаївки – хоріві пісні з іграми, танцями, в яких органічно поєднувалися мелодія, слово, рух, відповідна міміка і жести. Веснянки та гаївки – музично-поетичні твори, які виконуються дітьми на Великодні свята та весняно-літній період. Більшість цих пісень відокремилися із дорослого весняного обрядового фольклору і створили групу дитячих веснянок та гаївок, перетворивши їх на забави і розваги.

З дошкільнятами краще використовувати дитячі веснянки та гаївки, в тематиці яких домінують мотиви зустрічі весни, вітання весняних птахів, вирощування злакових і городніх культур, дерев. Для них властиві закличні інтонації, гуртовий спів в унісон, які супроводжуються хореографічними та пантомімічними елементами (кругові та змійкові крокові рухи, імітація руками росту дерев та злакових і городніх культур).

У ранньому та молодшому дошкільньому віці я вивчаю веснянки та гаївки з музичним супроводом, а пізніше – пробувати співати їх без інструментального супроводу, як це виконується в автентичному середовищі. Спів без музичного супроводу сприяє розвитку музичного слуху, ладового чуття і координації між слухом і голосом.

Пастуші пісні – музично-поетичні твори, які виконуються дітьми в обряді першого вигону худоби на пасовище, що припадає на Юрійів день (6 травня). Тематика дитячих пастуших пісень базується на побажаннях господарю та всій його родині добротного господарства, приплоду худоби, достатку в молочних продуктах.

Основними персонажами є різноманітні традиційні назви тварин – Ласька, Лисуня, Красуня, Фасоля та імена малих пастушків дівчаток та хлопчиків.

Найпоширенішим символом щастя й достатку та оберегом худоби від напасті є вінок.

Пастуші пісні можуть виконуватися як гуртом, так і одиничним співом в унісон, тільки під час першого пригону худоби з поля додому.

До циклу найкоротших жанрів належать скоромовки, які виконуються за допомогою словосполучень, що важко вимовляються. У процесі вдосконалення усного спілкування створювалися своєрідні образні формули, які з часом розширювали своє первісне значення, варіювалися, вдосконалювалися. Джерелом скоромовок, побажань, вітань, прикмет, висловів було не лише реальне життя, а й влучні образи пісень, легенд, переказів і казок.

Відомо, що в дітей дошкільного віку не досить координовано і чітко працюють органи мовного і рухового апарату. Деяким дітям притаманна зайва квапливість, нечітке вимовляння слів, “проковтування” закінчень. Спостерігається й інша крайність: зайво уповільнена, розтягнута манера вимови слів. Малі форми українського дитячого музичного фольклору допомагають дітям переборювати мовні труднощі, удосконалюють їхню дикцію. За допомогою лаконічності, чіткості, ритмічності, простих мелодій, притаманних малим формам українського пісенного фольклору, дошкільнята навчаються чіткій і дзвінкій вимові, водночас з формуванням і розвитком музичних здібностей.

Цільове призначення цього жанру різнобічно. Скоромовки можуть бути використані для розвитку гучності й рухливості голосу дитини, для виховання правильної вимови звуків, для їх засвоєння, для освоєння дитиною інтонаційного розмаїття та темпу музики.

За допомогою скоромовок та інших малих форм дитячого музичного фольклору діти навчаються виражати ту чи іншу інтонацію: засмучення, ніжність і ласку, подив, попередження тощо.

Важливими складовими дитячого фольклору є загадки. Зокрема, «загадки» є малими формами усної народної творчості, в яких у стисnutій, образній формі викладаються найбільш яскраві й характерні ознаки предметів чи явищ. Відгадування загадок розвиває здатність до аналізу, узагальнення, формує вміння самостійно робити висновки, чітко виділити найбільш характерні, виразні ознаки предмету чи явища, уміння яскраво і лаконічно передавати образи предметів.

І хоча загадки – це не музичний фольклор, вони збагачують тезаурус дітей за рахунок багатозначності слів, допомагають побачити вторинні значення слів, формують уявлення про їх переносне значення, розвивають логічне мислення.

Прикладом українських народних загадок можуть бути такі: «Восени не в’яне, а взимку не вмирає» (ялинка), «Наскакалось, назвивалось, під припічком заховалось» (віник), «Сімсот соколят на одній подушці сплять» (соняшник) та багато інших.

Велику дію сприймання дітей дошкільного віку мають розповіді-байки. У творах цього жанру діти втілюють гумор, запал, жвавість, ритмічний характер, так як розповідають про нереальні події. Дуже важливо навчити дітей слухати, вслухатися у фольклорний сюжет і розуміти його зміст. З цією метою можна обігравати малі форми фольклору, використовуючи наочність, музичні іграшки, інструменти. Читання байок з використанням музичного

супроводу та показом наочного матеріалу, глибоко впливає на почуття дитини, сприяє швидкому запам'ятовуванню тексту.

Загалом, художні етнопедагогічні засоби впливають на розвиток здібностей дитини водночас на кількох рівнях: раціональному, емоційно-чуттєвому та художньому. Аналізуючи жанри українського дитячого музичного фольклору, необхідно підкреслити, що багато його зразків мають форму вірша – речитативну. Власне пісні, виявляються більш близькими речитативу, ніж співучим зразкам «дорослого» музично-поетичного фольклору. Наспіву, що багато разів повторюються, сприяють засвоєнню дитиною рідної мови, пісенної мелодики.

Все вищезазначене дає нам можливість визначити «дитячий музичний фольклор» як специфічну галузь народної творчості, що поєднує світ дітей і дорослих та включає цілу систему поетичних і музично-поетичних жанрів фольклору.

Український музичний фольклор з його багатою пісенно-ігровою складовою являє собою неоціненне джерело можливостей його застосування як засобу музично-естетичного виховання дітей дошкільного віку та розвитку музичних здібностей дошкільнят.

II. МУЗИЧНО-ФОЛЬКЛОРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. З ДОСВІДУ РОБОТИ.

2. 1. Організація і процес музично – творчого розвитку дитячого фольклору.

«Починати роботу треба від тієї музики, що особливо близька народу – від його народної пісні». Т. А..Усова

Дошкільне дитинство є надзвичайно важливим періодом для засвоєння культури свого народу. Адже цей етап життя є періодом накопичення знань і засвоєння їх за перевагою, першоосновою соціокультурного становлення особистості та формування ціннісних орієнтацій людини у певному середовищі, а отже суспільні вимоги особливо актуальні саме для дошкільного дитинства. Виховання засобами національного фольклору є загально-творчою основою морально-духовного розвитку і задає його суспільну якість.

На мою думку у ЗДО , дитячий музичний фольклор є найбільш цікавим, простим, доступним для дошкільнят

Коли немовля приходить в невідомий світ, в період безпосередньо емоційного контакту з матір'ю, через певну практичну діяльність саме у музично-фольклорному середовищі, у примовках, забавлянках, колискових, через дотики й погладжування дитини, розвиваються її тактильні відчуття, формуються деякі спочатку некоординовані, а пізніше і координовані рухи. Через сенсорно-моторні ігри з предметами-іграми (брязкальця, м'ячики, приємні на дотик різнокольорові іграшки, дитячі музичні інструменти як от: дзвіночки, свистулі, бубенці, сопілки) та через орієнтовно - маніпуляційні механізми (динамічні іграшки, які рухаються на пружинах або резинках, а також слухання й мимовільне виконання музично-ритмічних рухів, пісень у забавках, примовках, а пізніше – у хороводах, драматизаціях.

Відомо, сучасна людина гостро потребує спілкування. Особливостями спілкування дітей дошкільного віку між собою у музично-фольклорному середовищі є те, що у процесі спільної музичної діяльності малята набувають здатності узгоджувати свої дії, проявляється характер взаємодії. Досвід показує, що існують деякі переваги, пов'язані з вихованням дошкільнят у музично-фольклорному середовищі.

Музично-фольклорне середовище дає підґрунтя для активного спілкування та ефективної взаємодії дітей, які відбуваються без навіть окремих проявів зверхності один до одного, недобррозичливості, агресивності тощо.

Залучення до музично-фольклорного середовища викликає у вихованців позитивні емоції, підвищує рівень пізнавальної активності дошкільнят та якість їх навчальних досягнень, стимулює захопленість дітей музичною діяльністю, що сприяє ранній сформованості у них музичних здібностей.

Розвиток особистості у музично-фольклорному середовищі є важливим фактором виховання естетичних смаків дітей дошкільного віку, здатності до емоційно-позитивного сприймання оточуючого світу, становлення інтересів, прихильності до творчості.

Створення музично-фольклорного середовища дозволяє мені, як музичному керівникові працювати з дітьми різного дошкільного віку. А це у процесі різноманітної спільної музичної діяльності підвищує ефективність виховних впливів на кожную особистість і робить особливими взаємини між дітьми. Найбільшою мірою це може бути реалізовано через особистісно - орієнтовану модель виховання, яка природно закладена в українському дитячому музичному фольклорі, що ґрунтується на розумінні, визнанні та прийнятті кожної дитини.

Найінтенсивнішим періодом в онтогенезі дитини є період предметно - маніпуляційної діяльності, в якому головними є різноманітні предметно-функціональні дії. Навчання, засноване на активному практичному оволодінні матеріалом, а не на пасивному його вивченні, є більш результативним.. Саме в музично-фольклорному середовищі, засобами українського дитячого музичного фольклору, який майже весь є ігровим, дитина активно вчиться грати предметами й символами, проникаючи в предметно-операційне середовище прикладом можуть слугувати обрядові дії, пов'язані з закликаннями Сонця, Вітру, Дощу, ігри з водою з використанням різного наочного матеріалу, ритмічно-мовно-рухові дії в музичній діяльності, пов'язані з виконанням закличок, примовок, забав тощо).

Психолого-педагогічними умовами музичного розвитку дошкільнят в музично-фольклорному середовищі та підготовки дітей до музичної діяльності, на мій погляд, мають виступати такі:

- ✚ створення засобами українського дитячого музичного фольклору повноцінного соціального середовища для природного музично-творчого розвитку дітей;
- ✚ сприяння взаємодії між малюками-однолітками, дітьми різного віку та спілкування з дорослими;
- ✚ збалансованість спільної та індивідуальної діяльності дітей дошкільного віку шляхом організації різних видів музичної діяльності;

✚ наявність відповідного обладнання та ділянки дитячого дошкільного або позашкільного закладу для використання в різноманітних формах педагогічної роботи з дітьми і сприяння активності останніх.

У дошкільному віці кожна дитина проживає етап ігрового дитинства, в якому провідною діяльністю є гра. Для дошкільнят гра – це життя. Дитячий письменник Василь Довжик називає ігри народним мистецтвом, а мистецтво – методом пізнання себе і світу.

«Гра записала в собі і закодувала в генах дії не лише народні знання, а нас із вами, наш національний характер». У грі і через гру малята змагаються, пізнають світ, себе, одне одного, налагоджують товариські або дружні стосунки між собою, відчують та надають допомогу, виховують відчуття відповідальності тощо.

Гра – це не пустоці. Це своєрідне мистецтво. Гра – це характер народу. Український народ свято береже свою мову, пісню, гру і природу. Бо в усьому цьому і є його правдивість.

В.Сухомлинський писав: «Гра – це величезне світле вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається живлячий потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра – це іскра, що засвічує вогник допитливості».

Дитячі музичні ігри – це невеликі музично-поетичні твори, в основі яких лежить розкриття різних життєвих ситуацій засобами музично-рухових елементів. Найдавнішими серед них є хороводні ігри, які в основному розкривають тему хліборобської праці через поєднання музики, хореографічних рухів, пантоміми, слова тощо. Вони проводяться у гурті, найчастіше – у колі – символі життя. В українських народних дитячих іграх закладена психологія українця – працюючого господаря, умілого хлібороба, захисника прав особистості. Українські ігри включають всі види природних рухів: ходу, біг, стрибки, боротьбу, лазіння. Окрім цього, в них діти обов'язково співають, рухаються зі співом або під музичний супровід, ритмічно плескають, тупають, водять хороводи, а отже – розвивають музичні нахили дітей дошкільного віку, вчать їх здійснювати музичну діяльність.

Цікавим, на наш погляд, прикладом є українська народна дитяча музична гра «Чижику-чижику, пташку маленький», яка природно створює музично-фольклорне середовище, містить в собі всі базові види діяльності, якими оволодіває людина протягом життя, серед яких: ігрова й навчальна діяльність, спілкування, праця й навіть експериментування, а також музична діяльність. Через всі дійові надбання, образне й емоційне сприймання, творчі здобутки кожної дитини утворюється основа і середовище для набування вихованцями компетентності в здійсненій музичній діяльності. Моделювання народної гри, за допомогою прийому діючої співучасті дітей, створює

музично-фольклорне середовище, в якому легко моделюються фрагменти реального життя, реальні взаємини дітей та дорослих, пов'язані з ігровою ідеєю, відбувається залучення малят до пошукової музично-ігрової діяльності, самостійності, розвивається їхня художньо-творча фантазія.

Ефективність музичного виховання дітей у музично-фольклорному середовищі багато у чому залежить від особистості вихователя, його бажання зацікавити дітей зразками фольклорної музики, його вміння використовувати силу педагогічного впливу, обрати доступну форму спілкування, вміння «бути поруч», бути фасилітатором (від лат. *facilitate* – полегшувати) – не втручатися, не вчити, не наставляти, а йти за дитиною.

Піклуючись про створення музично-фольклорного середовища, я добре усвідомлю свої функції в педагогічному процесі та знаходжу відповідну позицію в організації музичної діяльності дошкільнят.

До функцій, на мій погляд, слід віднести:

- ✚ забезпечення можливостей самоорганізації музичної діяльності дошкільнят на підставі їх вільного вибору;
- ✚ стимулювання інтересів малюків, розвиток їх музично-творчої активності в різних видах музичної діяльності;
- ✚ надання можливостей спілкуватися з ровесниками, дітьми різного віку, що виховуються в одній групі, та батьками;
- ✚ розвиток музичних здібностей, придбання навичок і умінь через самостійну активність у роботі з фольклорним музично-ігровим матеріалом.

Безумовно, музично-фольклорне середовище є важливим фактором зростання творчого потенціалу, засобом для духовного та інтелектуального формування дітей, ефективного та якісного загально-розумового розвитку особистості.

Український дитячий музичний фольклор передбачає комплектування змішаних груп, причому як двокомплектних (четвертий – п'ятий, п'ятий – шостий, шостий – сьомий роки), так і таких, в яких перебувають діти всіх вікових груп.

Створення таких груп сприяє підвищенню ефективності проведення індивідуальної роботи з дітьми, відбувається взаємообмін дитячим досвідом, покращуються взаємини між самими дітьми та атмосфера психологічного комфорту. Слід зазначити, що, складаючи навчальні блоки знань з різних тем на матеріалі українського дитячого музичного фольклору, зокрема, забавах, казках, іграх, закличках, примовках, прозивалках, веснянках-гаївках, колядках, шедрівках тощо, у процесі занурення дошкільнят у музично-фольклорне середовище, окрім музично-творчого, мовленнєво-комунікативного, художньо-естетичного, морально-етичного та трудового

розвитку, розширюються й поповнюються знання дітей про природні явища. Зокрема, малята взнають про роль сонця та користь сонячного проміння у житті людини, про те, що воно потрібне всім живим істотам і рослинам (наприклад, заклички «Сонечко, сонечко, засвіти!», «Вийди, вийди, сонечко!», «Вигрій, вигрій, сонечко!», «А вже ясне сонечко припекло», «Сонечко, сонечко, виглянь у віконечко». Розширюються знання вихованців про воду, дощ, хмари, вітер та їх дію «Водичко, водичко, умий моє личко»» «Іди, іди, дощику», «Ой вітре, вітроньку, прижени хмароньку», «Вітер, вітер, вітерець», «Водо, водо холодная, стечи з мене, нагрій мене», «Дощику, дощику, перестань», «Бий в дзвони бий, хмару розбий!». Також у музично-фольклорному середовищі дітей легко можна підвести до розуміння того, що всі живі істоти потребують поживи, їжі, пояснити малятам, що їм потрібні знання про харчування людей і харчування живих істот для правильного власного почування та догляду за домашніми тваринами (забавлянки, примовки «Печу, печу хлібчик дітям на обидчик», «Туруру, туруру, варим кашу круту», «Їли, їли кашку», «Тапці, ручки, тапці, підемо до бабці», колискова «Киця Мура»).

Музичне виховання, засноване на створенні музично-фольклорного середовища та використанні фольклорних народних здобутків має універсальний характер, є ефективним і багатогранним матеріалом при застосуванні в роботі з дітьми різного дошкільного віку та ступеню їх розвитку.

Музично-фольклорне середовище має найбільший вплив на розвиток образного мислення, музично-творчих здібностей, формування дитячого музичного сприйняття та індивідуального музично-художнього смаку.

2.2. Специфіка і проведення народних ігор в умовах закладу.

У проведенні народних ігор керівна *роль* належить музичному керівникові, який має поєднувати функції *організатора* й *вихователя* дитячого колективу та мати

Відповідна підготовка включає в себе такі *компоненти*:

- ✚ **знання** педагогіки та вікових особливостей психічного розвитку дошкільників, методів етнопедагогіки, дитячої етнографії та характерних символів українського фольклору для розгадування закодованого змісту дитячих пісень, закличок, лічилок, і пояснення його дітям, збереження цілісності традиційного сюжету, символіки образів і характерних рухів в алегоричному змісті гри;
- ✚ **систему** вивчення нахилів та інтересів дітей, спостереження за процесом перебігу гри з метою виявлення, фізичних, музичних здібностей учасників гри, рис поведінки, організаційного рівня та їх взаємин;
- ✚ **уміння** адекватно реагувати на настрій гравців, зближення із кожним із них, залишаючись у той же час об'єктивним арбітром, що спрямовує хід гри;
- ✚ **пошук** та вивчення нових ігор для розширення спектру дій їх учасників;
- ✚ **мета** при підборі гри для кожного окремого заняття чи розваги, досягненню якої буде сприяти поставлене завдання, наприклад формувати навички узгодженого із рухами співу, дотримання правильного кола та дистанції між гравцями, розвитку діалогічної мови, творче перевтілення в алегоричних персонажів тощо;
- ✚ **показ** техніки гри, та **контроль** за своїми діями і вчинками, як позитивний приклад для вихованців;
- ✚ **уміле володіння** живим **словом**, що спонукає до ефективного протікання гри, включаючи інтерес до неї, любов, бажання гратися, активно діяти.

Загалом успіх педагога багато в чому буде залежати не тільки від усвідомлення своєї ролі як організатора ігор, але й від його ентузіазму і щирого переконання у надзвичайній ефективності активного впровадження народних ігор-пісень у навчально-виховний процес.

Педагогічні вимоги до проведення народних ігор в умовах ЗДО, а саме:

- ❖ ознайомлення дітей з грою і з наочною демонстрацією певних дій, вивчення з дітьми пісні, відповідних танцювальних рухів та контроль за дотриманням правил гри;
- ❖ коротке, образне і логічне пояснення гри із врахуванням організаційних передумов. Для пояснення гри бажано застосувати таку **схему**:

❖ належність гри до відповідного природного циклу чи побутової тематики – роль гравців – перебіг гри – мета – правила гри; вибір ведучого, його своєчасна й делікатна заміна; розподіляючи групу на підгрупи, потрібно користуватися різними способами: за перегуком, жеребкуванням (використовуючи лічилки, загадки) тощо;

❖ системність у роботі, дотримання методичного взаємозв'язку між наступною і попередньою іграми; залежність тривалості ігор від віку, статі, стану здоров'я й фізичної та музичної підготовленості дітей (закінчувати гру тоді, коли діти вже вдовольнилися, але ще не втомилися, чергувати рухливі ігри із спокійними);

❖ у кінці гри проведення короткого аналізу з відзначенням позитивних прикладів і вказівкою на помилки, що мали місце під час гри).

У ході дослідження мною було з'ясовано, що зі зміною мети діяльності, базових загальнометодологічних принципів особистість динамічного, творчого педагога набуває особливого значення, оскільки він має бути здатен виховати творчу особистість дошкільника.

Модель творчого педагога із наступними її складовими:

❖ професійна компетентність як система знань і вмінь, здатність до творчого, нестандартного рішення професійних задач, націленість на інноваційні пошуки; особистісна та духовна зрілість як процес особистісного розвитку, самовдосконалення;

❖ цілеспрямований розвиток духовного, морального потенціалу педагога з опорою на знання про особистість, її розвиток, вікову психологію;

❖ акмеологічна («мистецтво-для мистецтва») позиція педагога як гуманістична орієнтація на забезпечення успіху та здоров'я дитини, на високі результати і досягнення, на розвиток творчості учасників освітнього процесу.

Обдарований педагог, має бути доброзичливим, чуйним, орієнтуватися в особливостях психіки обдарованих дітей, знати їх особливості, відчувати потреби; мати досвід роботи з дітьми, високий рівень розвитку мислення; широке коло інтересів та умінь; творчий нетрадиційний особистий світогляд, володіти ефективними методами навчання та виховання; вміти оцінювати успіхи своїх дітей; проявляти гнучкість, готовність до перегляду своїх поглядів, самовдосконалюватись, бути готовим до виконання різних обов'язків, пов'язаних з навчанням обдарованих.; крім педагогічної, мати ще музичну, художню освіту, спеціальну післявузівську перепідготовку для роботи з обдарованими; жвавий та активний характер; добре здоров'я, силу волі, стійкість, цілеспрямованість; почуття гумору; вміти консультиувати батьків з означеної проблеми, які впливають із загальних професійних умінь педагога-дошкільника (будувати навчання і виховання у відповідності з

результатами діагностування; модифікувати програми роботи з дітьми, стимулювати здібності дітей; працювати за спеціальними планами; навчати дітей самооцінці, самоконтролю, саморегуляції.

Педагогічними засадами ефективного використання українського музично-ігрового дитячого фольклору в процесі розвитку музичних здібностей дошкільнят, на мою думку виступають:

✚ використання в музичній діяльності підходу, який передбачає формування ритмічно-мовно-рухового компоненту музично-естетичного розвитку;

✚ добір відповідного для набуття ритмічно-мовно-рухових умінь репертуару, представленого різними видами та формами українського музично-ігрового дитячого фольклору, у тому числі хороводами, танцями, музичними іграми, піснями, обрядами для проведення музичних занять;

✚ ознайомлення дітей з українськими фольклорними традиціями через створення спеціальних умов, спрямованих на їх опанування та засвоєння;

✚ залучення дітей до музичної діяльності, насиченої імпровізаційними та творчими компонентами, з використанням відповідних забав, ігор, етюдів та вправ; застосування методів та прийомів,

✚ закладених в українському дитячому музичному фольклорі у процесі музично-мовно-ритмічної рухової діяльності дітей.

З огляду на те, що дітям дошкільного віку притаманна потреба в рухах, бажання брати участь у рухливих іграх, пізнавати та розучувати нові рухи, необхідною частиною роботи з розвитку ритмічно-мовно-рухових умінь дошкільників має бути використання різних видів українських хороводів («Зробим коло, погуляймо», «Ми кривого танцю не введемо кінця»), побутових та сюжетних танців («Ладки, ладки, посварились бабки», «Мир-миром», «Дінь-динь»), співу з танцювальними рухами («Дрібушечки», «Чижику, чижику», «Іди, іди, дощику»), які містять як традиційні для фольклорного зразка, так імпровізаційні компоненти.

Використання різних видів дитячих хороводів «Зробим коло, погуляймо», «Дрібушечки», «Віночок плела», «А вже ясне сонечко припекло», «Два півники», «Біла квочка чубарочка», «Ой чого ти, метелику», «Ой на горі мак, під горою мак», «Пішли діти в поле квіточки збирати», «Ой виходьте, дівчата», побутових та сюжетних танців «Ладки, ладки, посварились бабки», «Мир-миром», «Ми кривого танцю йдемо», «Танцювала риба з раком», «Ой гоп, дини-дини, сватався гарбуз до дині», «Го – го - го, коза», співу з танцювальними рухами «Одна ніжка тупоче, а друга не хоче» «Затанцюймо разом», «Летіла бджола в поле за медом», «Вийди, вийди, сонечко», «Кицькин дім», «Куй, куй, ковалі», «Подольночка», які містять

традиційні, виражальні, дійові, асоціативні рухи, тобто як традиційні для фольклорного зразка, так і імпровізаційні компоненти, створює можливості для формування ритмічно-мовно-рухових та музично-творчих компонентів музично-естетичного виховання дітей дошкільного віку та формування у них ритмічно-мовно-рухових умінь на цих засадах.

Засвоєння дітьми виражальних, дійових, асоціативних, традиційних рухів у єдиній системі суттєво впливає на виконавські (акторська) та музичні здібності дітей, вдосконалює координацію рухів, дозволяє досягти високої емоційної виразності у відтворенні характеру, образу, закладених у фольклорних пісенних, танцювальних, музично-ігрових зразках. Вони допомагають дітям сформувати вміння узгоджувати різні види музичних дій (одночасно відтворювати задану мелодію у співі, відповідно емоційно рухатися, виконувати ігрове завдання, імпровізувати).

Під час роботи з дошкільнятами варто дотримуватися педагогічних **принципів**, до яких я зарахувала:

- ❖ принцип **створення атмосфери психологічної комфортності** дітей під час психолого-педагогічного діагностування та під час проведення занять;
- ❖ принцип **врахування індивідуальних якостей кожної дитини** (фізичних, психологічних, вікових);
- ❖ принцип **технологічності і послідовності процесу оцінки та збільшення обсягів навантаження** і складності поданого навчального матеріалу, доцільності й доступності фольклорного репертуару для старших дошкільників.

Так, при доборі музично-фольклорних творів варто включити до репертуару зразки дитячих рухливих ігор, розваг «Залізний ключ або вовк», «Коровай», ігор-хороводів «Подоланочка», «Женчикок – бренчикок», музичних вставок до ігор «Ой до нори, мишко, до нори», «Якщо весело живеться, зроби так», осінні співанки «Дибби-диби», «Печу-печу хлібчик», «Ходить гарбуз по городу», пісні зимового календарного циклу (колядки, щедрівки, масляничні, коляди християнського змісту, водіння кози, «вертеп»), пісні весняно-літнього циклу та літні календарні пісні, побутові танці «Що на нашій вулиці?», «Кривий танець», «Дрібушечки», «Ой на горі мак», «Дощик», а також заклички Сонця, Вітру, Дощу, Вогню з відповідними елементами хореографічних та пантомімічних рухів (кругові та змійкові крокові рухи, імітація руками росту дерев та злакових і городніх культур тощо. Досвід та аналіз роботи досвідчених фахівців свідчить, що згадані твори мають позитивний вплив на формування ритмічно-мовно-рухових умінь та розвиток музичних здібностей, що є основою розвитку творчих

здібностей, а також на розвиток образного мислення дошкільників, їх емоційний відгук та зацікавленість у здійсненні музичної діяльності. З їх допомогою забезпечується якісний емоційний вплив на дітей дошкільного віку щодо залучення їх до виконання українського дитячого музичного фольклору.

Доцільним є використання індивідуальних та групових форм роботи з дітьми та спеціально розроблених О.М. Садовенко авторських **методів**: прискореної адаптації, який полягає у наданні за короткий термін значного обсягу доступного для вихованців репертуару, створенні умови для оволодіння дітьми початковими мінімальними знаннями, уміннями й навичками, що дає можливість дошкільникам включитися у ранню сценічну діяльність, стверджує їх у власних можливостях, суттєво підвищує рівень інтересу до українського фольклору та зацікавленості у заняттях музичною діяльністю на його матеріалі.

Метод **парного навчання**, який передбачає постійну присутність і зосередженість на навчальний процес батьків, що допоможе дітям, спираючись на батьківську підтримку та приклад, адаптуватися до нового середовища. Набуття дітьми відповідних умінь і навичок та засвоєння необхідного комплексу знань може бути спрямовано метод **«стислого максимуму»**- оволодіння дітьми максимальною кількістю фольклорних творів у здійсненні різних видів музичної діяльності на одному занятті.

Асоціативний метод передбачає виконання дітьми однієї ритмічно-рухової вправи чи поспівки на матеріалі українського фольклору – скоромовки, лічилки, дражнилки, звуконаслідування) у характерах різноманітних персонажів або уявних образів і викликає у дітей емоційний відгук, формує у них стійку мотивацію до музичних занять.

Метод **емоційної драматургії** – допомагає встановити цілісність заняття. Встановлюючи довірливі стосунки між музичним керівником і дошкільнятами, на загальному емоційному тлі створюються різні емоційні музичні настрої - сумні, веселі, ігрові, гумористичні, які впливають на мотивацію дітей до участі у музичній діяльності, збагачують їх знання, формують ритмічно-мовно-рухові уміння, навички та музичні здібності.

«Вихователь тільки створює умови для дитячого саморозвитку і в цьому має полягати його професійний хист» - І. Бах

Запропонований метод **педагогічної активності** саме й полягає у вмінні педагога використовувати силу педагогічного впливу і підвищує ефективність усіх перелічених методів. Підготовка і проведення занять з формування творчих здібностей (музично-мовно-рухових) умінь та навичок дошкільників вимагає особливої уваги до наповнення змісту музичної

діяльності. (Додаток 14,15,16,17) Звідси, слід ретельно добираю репертуарні твори різних жанрів українського фольклору (пісні, хороводи, дитячі музичні ігри, музичні вставки до ігор та казок, заклички, примовки, прозивалки, танці, забави, розспівки - скоромовки, пісні-казки тощо).

Під час виконання дошкільниками завдань творчого характеру, музичні керівники та вихователі використовують та урізноманітнюють продуктивні *прийоми* у своїй роботі, а саме: добір схожого-відмінного, знаходження нових шляхів відтворення змісту, винайдення нових засобів досягнення мети, створення дискусійних ситуацій, як краще показати ту чи іншу роль, рух, обмін ігровими, не схожими ролями, рецензія виконаного товаришами, показ понять «краса», «сонце», «свобода», «життя», уявлення себе об'єктом природи (вітром, дощем тощо), розповідь про враження, входження у роль чарівника, довершення розпочатого (тексту, музичної фрази, комбінації рухів, переможного кінця), збільшення-зменшення чогось, зміна зовнішності, придумування нового персонажу або непритаманних йому властивостей і поведінки, продовження життя музично-літературного персонажу, зміна звичних взаємин між персонажами гри, казки, , зміна темпів руху, придумування нових сюжетів і персонажів гри, матеріалізація думки, мрії, через персонажів відомих казок, ігор, знаходження головного та другорядного, перевірка достовірності і точності та інші.

Отже, враховуючи те, що чуття ритму становить провідну музичну здібність, і що від якості і рівня її сформованості вирішальною мірою залежить музикальність людини (С. Науменко), потрібно ретельно формувати у дітей сформованість саме ритмічно-мовно-рухових умінь, ефективним засобом природного формування яких є дитячий український фольклор, а основою методики формування творчих здібностей засобами музично – ігрового фольклору є педагогічні засади, принципи, методи, прийоми, знання яких необхідні для вирішення проблеми дослідження.

2.3. Умови та шляхи розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами музично – ігрового фольклору.

Психолого-педагогічними умовами розвитку творчих здібностей засобами музично – ігрового фольклору у ЗДО є:

1.Професійна підготовка педагога-дошкільника до застосування різних форм музично – ігрового фольклору у розвитку творчих здібностей, яка об'єднує такі взаємодіючі компоненти:

✚ **змістовий** (знання з теоретичних основ про розвиток і виховання старших дошкільників, їх вікові та індивідуальні особливості, усвідомлення завдань Базового компоненту дошкільної освіти;

✚ **мотивуючий** (усвідомлення значення дидактичної ролі українського дитячого музичного фольклору та його можливостей щодо розвитку творчих здібностей і потреби у них; бажання побачити плід своєї праці).

2.Наявність методичного й музично-літературного матеріалу та технічного оснащення.

3. Умов ефективного використання музично – ігрового фольклору у процесі розвитку музичних здібностей у дітей:

✚ використання в музичній діяльності дошкільників інтегративного підходу та організаційно-методичних засад, які передбачають формування всіх музичних здібностей;

✚ добір та проведення музичних занять та адаптація відповідного репертуару, представленого різними видами та формами українського музично – ігрового фольклору, у тому числі народними хороводами, танцями, музичним іграми, піснями, обрядами тощо;

✚ ознайомлення дітей з українськими фольклорними традиціями через створення атмосфери комфорту та ігрових ситуацій, спрямованих на їх опанування та засвоєння;

✚ залучення дітей до фольклорної музичної діяльності, насиченої імпровізаційними та творчими компонентами, в тому числі драматизаціями забав, ігор, обрядів, музичних казок;

✚ проведення занять у різноманітних формах українського музичного фольклору (посиденьок, водіння кози, щедрувань, передирок, мирилок, свят народних ігор).

4.Створення музично-фольклорного середовища , яке передбачає:

✚ створення засобами українського дитячого музичного фольклору повноцінного соціального середовища для природного музично-творчого розвитку дітей;

- ✚ сприяння взаємодії між дітьми-однолітками, дітьми різного віку та спілкування з дорослими;
- ✚ збалансованість спільної та індивідуальної діяльності дітей дошкільного віку шляхом організації різних видів музичної діяльності;
- ✚ наявність відповідного обладнання (костюми, наголівники, атрибути) та ділянки ЗДО для використання в різноманітних формах педагогічної роботи з дітьми і сприяння їх активності.

Ефективність музично-творчого виховання дітей у музично – ігровій діяльності багато в чому залежить від особистості вихователя, його бажання зацікавити дітей зразками фольклорної музики, його вміння використовувати силу педагогічного впливу, обрати доступну форму спілкування, вміння – не втручатися, не вчити, не наставляти, а йти за дитиною. Наприклад, при розучуванні забави, «Куй-куй, ковалі» спочатку знайомлю дітей із нею, пропонуючи послухати й обговорити характер та зміст. Далі розповідаю дітям про роботу ковалів, після чого працюю над вивченням мелодії пісні, емоційним її виконанням із музичним супроводом. Ритмічний малюнок діти відтворюють за допомогою дитячих музичних інструментів (ложок, бубнів, свищиків, дзвіночків) і лише після цього працюють над текстом. Пройшовши етап попереднього вивчення пропоную дітям виконувати цю забаву з додаванням ритмічних рухів рук, а саме: стиснути одночасно два кулачки (позиція «кулак» - «кулак»), розтулити пальці однієї руки і притиснути руку до кулачка (позиція «рука» – «кулак») і навпаки. У процесі опанування цих дій дидактичне завдання може ускладнюватися методом прискорення темпу в результаті чого вправа виконується щоразу швидше. Тим самим, крім розвитку ритмічно-мовно-рухових умінь, досягається концентрація дитячої уваги, активізується мислення, мовлення, збагачується природна та музична пам'ять дітей, тобто оптимізуються саме ті якості, розвиток яких необхідний у період дошкільного дитинства. При цьому слід відзначити, що вивчення і виконання подібних вправ засновано на емоційному відгуку дітей на музику, гармонійно розвиває особистість, формує здібності до загального та музичного мислення дітей, а саме: самостійного визначення зміни настроїв музики, її образів, характеру, виразності музичної мови відповідно до змін темпу, динаміки тощо. Піклуючись про створення музично фольклорного середовища педагоги мають добре усвідомлювати свої функції в педагогічному процесі та знайти відповідну позицію в організації музично-ігрової діяльності дошкільників. До *функцій* педагога у музично-творчій діяльності дошкільників, на мій погляд, слід зарахувати: забезпечення можливостей самоорганізації музичної діяльності дошкільнят на підставі їх вільного вибору;

- ✚ стимулювання інтересів дитини, розвиток їх музично-творчої активності в різних видах музичної діяльності;
- ✚ надання можливостей спілкуватися з однолітками, дітьми різного віку, що виховуються в одній групі, та батьками;
- ✚ розвиток музичних здібностей, придбання навичок і умінь через самостійну активність у роботі з фольклорним музично-ігровим матеріалом.

Музичне виховання, засноване на створенні музично розвивального середовища, відображене в нотах, книгах, відеокасетах, має естетичний вплив на сприйняття особистості. Однак це не порівняти з тим відчуттям насолоди, яке природно, виникає у дитини в момент участі в творчовиконавському акті. Музично – ігровий фольклор народжується й існує в середовищі самих творців і виконавців допомагаючи розкриттю особистості, прояву її потенційних здібностей й ініціативи. Тому навчання фольклору носить живий не формальний характер. Стійкість традицій зовсім не відкидає варіативність й імпровізаційність (складання будь-чого без попередньої підготовки,) його виконавців. Адже саме святкове дійство залежить від активності, фантазії (витвору уявлення) режисера, який буде ставити це свято з дітьми.

Компонентами розвитку творчості у музично – ігрового фольклору є спів, музично-ритмічні рухи, мовлення, гра на дитячих музичних інструментах, драматично-ігрові дії.

На першому етапі діти лише вправляються в умінні творити на матеріалі спеціально-підібраних вправ, на другому – виконують низку творчих завдань, запропоновану педагогом, які привчають дітей до пісенних імпровізацій.

Розглянемо ці етапи.

Вправи *першого етапу* виконують у такій послідовності:

1. Знаходження тону:

а) педагог співає знайому дітям пісню, а вони самостійно закінчують її, доспіваючи останній звук;

б) виконуючи незнайому поспівку, педагог зупиняється на нестійкому звуці, даючи можливість дітям таким чином закінчити мелодію на стійкому звуці.

2. Підлаштування до звуків: точне повторення окремих звуків, інтервалів, коротких мелодій за принципом гри «Місяць». Коли педагог виконує звук чи ритмічний малюнок, а діти відтворюють його.

3. Розрізнення мажорного і мінорного ладів: розрізнення і відтворення мажорних і мінорних тризвуків і звукорядів. Наприклад, педагог виконує вправу «Наш дім» із «Музичного букваря» Н. Ветлугіної і пропонує спочатку розрізнити, а потім відтворити «веселі» чи «сумні» бубонці. Або ж педагог

виконує відрізки мажорного і мінорного звукорядів на склад «ля» (висхідні чи низхідні кварто - квінтові ходи) і пропонує дітям спочатку відгадати (а потім і відтворити), як він заспівав: весело чи сумно.

4. Транспонування окремих інтервалів і нескладних мелодій. Перший звук виконує музкерівник. Наприклад, він пропонує дітям заспівати, починаючи із різних звуків мотив знайомої а потім і незнайомої пісні («Жили у бабусі два веселі гуси», «Дрібушечки» тощо).

5. Розрізнення і відтворення звуків за висотою та тривалістю, визначення руху мелодії. Наприклад у вправі «Пташки» дітям показують ілюстрацію, де на дереві сидять пташенята, а внизу – мама-пташка. Пояснюю, що пташка співає низько, а пташенята – високо, виразно проспівуючи звуки до I і до II октави, відповідно опускаючи (співає мама) і піднімаючи (співають пташенята). Далі педагог пропонує відгадати, хто який звук співав, і відтворити ці звуки. У вправі «Бубонці» потрібно відгадати, який із 3-х бубонців звучить вище, а який нище. Для розрізнення тривалостей звуків дітям виконують невеличкі поспівки, заклички, потішки і пропонують позначити восьмі тривалості короткими рухами правої руки вправо, а четвертні – більш подовженими рухами також вправо.

Для визначення напрямку руху мелодії, діти виконують вправу «Сходінки», де помахом руки показують поступенний рух мелодії вгору чи вниз, або ж осінні поспівки «Дибидиби», «Горошина гнома»

Лише після набуття дітьми умінь першого етапу можна переходити до **другого етапу – творчих завдань.**

1. Смотійна імпровізація найпростіших мотивів, якими можуть бути: наслідування співу зозулі, проспівування імен, придумування перекличок. Спочатку проспівую ім'я дитини у кількох варіантах – із різних звуків, на різних інтервалах, у різних напрямках руху мелодії. Дитина ж придумує свою власну мелодію-відповідь, проспівуючи: «Я тут». Після цього дитина співає своє ім'я, а всі діти хором повторюють його. Пропоную підібрати придуману поспівку на металофоні.

2. Імпровізація мелодії без слів після прослуховування пісні. Для цього дітям пропоную спеціально дібрані пісні-зразки. Наприклад,

**Дівчинка Оленка вийшла вранці в сад,
пісеньку гарненьку склала для малят:**

Ля-ля-ля, ля-ля-ля, склала для малят, де на склад "ля" діти мають самостійно придумати мелодію. Аналогічно в сад може виходити киця із піснею на склад «няв», собачка – «гав» та інші пісеньки про півника, корівку із наслідуванням їх звуків.

Постановка музичних запитань і відповідей, читаю текст пісні: Кицю, Кицю, що ти хочеш? Діти відповідають: «Молочка хоч трішки» У своїх відповідях діти мають відшукати найрізноманітніші інтонації і відтворити їх голосом – жалісні, питальні, сердиті, веселі тощо. Далі пропоную музичні запитання, спонукаючи до музичних відповідей, на які діти відповідають власне придуманими мелодіями. Тобто підібрана педагогом пісня має мати діалогічну основу. («А ми просо сіяли», «Зайчику, Зайчику, де твій дім?»), «Після цього дітям пропоную створити контрастні мелодії на заданий текст. Наприклад, спочатку виконую сумну пісеньку («Ой літає соколенько», «Перепілка»), а потім веселу «Танцювала риба з раком»), а потім пропоную створити на ці тексти власні мелодії.

3. Підведення дітей до імпровізації на заданий текст. Тут важливо знайти і співставити два контрастні за характером тексти, які мають бути короткими й образними. Педагог може нагадати, що у минулому році діти вже створювали такі пісеньки і виконати пісні-зразки («Налетіли журавлі» і «Гляньте діточки малі, прилетіли журавлі»). Діти співають на цей текст свої імпровізації: «Вдалечінь летять птахи, з ними ми прощаємося до весни», «Весняний день дзвенить, до нас шпачок летить». Аналогічні тексти можна знайти у пісенних збірниках. Пізніше діти створюють і мелодії і тексти уже без зразка.

4. Спів у різних жанрах. Дітям пропонують створити п'єси не лише на заданий текст, а й проспівати у різних жанрах: марш-танець-колискова. Це можуть бути будь-які різножанрові твори. Методика їх використання аналогічна до попередніх. З метою виявлення наявності у дітей творчих навичок, уміння скласти мелодію і ритмічний малюнок на заданий текст, муз керівник запропонувала дітям закінчити голосом пісеньку «Дощик» на заданий текст.:

Незважаючи на те, що експериментатором був показаний свій варіант твору, тільки Ліза З., Катя Б, Андрій Г. (25%) погодилися відразу спробувати свої сили у створенні пісні. Олена Б. та Катя З. (17%) непогано впоралися із завданням, хоча їх ритмічний малюнок і мелодія пісні були схожі на варіант, виконаний експериментатором, не відрізняючись ритмічною складністю та оригінальністю мелодійної лінії. Інша група дітей залишилася до виконання завдання байдужа, не намагаючись взяти участь у творі. За програмою «Українське дошкілля» пісенну творчість маємо розвивати, починаючи із старшого дошкільного віку (6 - 7 років). Репертуар, запропонований програмою слідуючий: імпровізація мелодій на заданий текст з пісенним зразком: «Як твоє ім'я?», «Весела пісня», «Сумна пісня», оспівування фраз на задану мелодію.

Спільне для всіх завдання – прослухати музику, визначити її характер, настрої, форму, і намітити можливі варіанти побудови танцю. Обговорення може бути спільним, коли одне речення доповнюється іншим, або ж діти підгрупами створюють свій танок, щоб пізніше визначити, який варіант танцю більш вдалий. Танок, який сподобався дітям більше можна розучити зі всією групою і навіть виконати під час свята чи розваги.

Зауважу, що музично-рухова творчість знайшла своє відображення у програмі «Українське дошкілля», автори якої пропонують починати цей вид діяльності з 5-ти років. Так, у 5-річному віці (молодший дошкільний вік) для розвитку рухової творчості дітям пропонуються авторські музичні твори зображувального характеру. («Веселі конячки», муз. Н. Потловського; «Танок осіннього листячка», муз. А. Філіпенка «Ми сніжиночки», муз. Т. Ломової; «Маленькі танцюристи», укр. нар. мел., та ін), до яких є чимало фольклорних аналогів., а саме: «Питаються жабенята», «Заїнько», «Подоланочка», «Кривий танок», «Бджоли», «Метеличок». «Ой ми поле оремо», «Косарі молоді», «Шевчик», «Коваль», «Бондар» та багато інших.

Формування у дітей музично-рухової, а разом із тим і *танцювальної* творчості є одним із програмних завдань музичного виховання у ЗДО. Танцювальна творчість традиційно розглядається як засіб передачі музично-ігрового образу дитини за допомогою рухів у музичних іграх, як самовиявлення дитини в імпровізаціях танцювальних елементів відповідно до особливостей музичного твору, складання дитиною простих танцювальних етюдів та композицій. Музично-рухову творчість у хореографії можна умовно поділити на **«творчість - відтворення та «творчість-винахід»**. Під першим поняттям маємо на увазі виразність, індивідуальну манеру передачі музично-пластичних образів. А «творчість-винахід» це складання власних танцювальних образів шляхом свідомого поєднання, комбінування вже відомих хореографічних елементів, а також вигадання нових. При традиційному навчанні передбачається ознайомлення дітей лише з «готовими» рухами і фактично не йдеться про «конструювання» нових варіантів засобами доповнення та ускладнення складових елементів того чи іншого руху, внаслідок цього у дітей, *по-перше*, формуються досить стійкі структури танцювальних рухів, довільні зміни у яких вже неможливі. По-друге, на опрацювання кожного окремого елемента витрачається так багато часу, що діти встигають засвоїти лише незначну їх кількість. Виникає суперечність: з одного боку, необхідно розвивати творчий потенціал, а з другого – створюється дефіцит використання творчих проявів дітей у танцювальній діяльності.

На розвиток активізації танцювальної творчості дошкільнят впливають такі *чинники*: збагачення вражень про навколишнє, спеціальне навчання на заняттях з метою нагромадження досвіду виконавчих навичок, створення атмосфери емоційного піднесення під час виконання творчих завдань, оволодіння виразними засобами хореографії (поза, жест, міміка), використання непрямого педагогічного керівництва.

Для розвитку танцювальної творчості я створила серію завдань, яка готує дітей до означеної діяльності та сприяє її розвитку. Це вправи, етюди на вираження різних емоцій (гніву, радості, сорому, суму тощо), вправи на виразність жесту, пози, міміки, репертуар для вільних творів на: розвиток виразних засобів танцю, уяви, ініціативи та самостійності «Пташиний двір», «Бурхлива річка», «Ясне сонечко», «Печу-печу хлібчик», передавання характерних явищ природи «Метелиця», «Розлилися води», «У вишневому садочку», імітування трудових процесів «Дроворуби», «Ковалі», «Вийшли в поле косарі», «Два півники», вивчення українських національних традицій та обрядів із домінуючими ігровими елементами «Го - го, коза», «Сивая зозуленька», «Гляньте, діточки малі» та ін.. Дана тематика творчих завдань зацікавила і захопила дітей, відповідала віковим та індивідуальним особливостям виконавців (сцена з життя дитячого садка, танцювальне рішення казки, вірша, загадки, подій у природі тощо). Імпровізації та дитячий фольклор, які можна використовувати не тільки на музичних та хореографічних заняттях, а й під час ігрової діяльності, на прогулянках, заняттях із фізкультури. Це стимулює дітей до вільної творчості (без елементів примушування). До змісту творчих завдань педагог включає підготовчі вправи та етюди до пісенно-ігрових танців.

Так, з метою визначення наявності у дітей рухових навичок і вмінь (імпровізація в рухах та свобода їх виконання), дітям було запропоновано зобразити український народний танець довільними рухами під музику подільського танка «Кривуляк». У дітей відзначена деяка невпевненість, боязкість при виконанні завдання. Рухи примітивні, не виразні, і не зовсім ритмічні. Це свідчить про те, що діти володіють недостатнім багажем рухів. Багато дітей (83%) просто повторюють рухи інших дітей. Ілля Д., Уляна З. (17%) висловили відмову у виконанні завдання, пояснюючи відмову словами: «Я так не вмію».

За розвитком дитячої творчості у процесі навчання дітей, будучи керівником оркестру дитячих музичних інструментів, досить часто у своїй роботі використовую твори музично – ігрового фольклору, причому не лише в якості поповнення репертуару і формуванні виконавських умінь, а й в

якості розвитку творчої інтерпретації передачі того чи іншого образу через відповідний інструмент та його естетично-звукове оформлення.

У роботі з дітьми використовую цікаві, змістовні творчі завдання з метою розвитку художньо-образних уявлень і виконавських здібностей під час гри на дитячих музичних інструментах, зміст яких полягає в:

- ❖ ілюстрації вірша або маленької історії музично-шумовим супроводом певного ритмічного малюнку;
- ❖ створенні музичних ілюстрацій до казки, запропонованої музичним керівником;
- ❖ визначенні у ситуації **«Коли б я був композитором»** виражальних засобів для передбачуваного твору (наприклад «пташина полька», «сумний настрій»); створенні звукових сигналів (наприклад: машин, цокання годинника), що утворюють характерну інтонацію. У міру оволодіння знаннями, уміннями й навичками, поступово включаю у процес навчання творчі завдання художньо-естетичної спрямованості, (комплексне охоплення таких видів мистецтва, як музика, література, образотворче мистецтво), що сприяє формуванню та розвитку якостей творчої особистості та не потребує для свого виконання великих часових затрат. Фрагмент розробленого заняття на створення образу грози дитячими музичними інструментами.

Перед тим, як розіграти таку музичну картинку, потрібно заздалегідь, ще при першому знайомстві з відповідними інструментами, наводити дітей на думку про можливість використання їх для наслідування дощу, грому, вітру, блискавки через запитання «На що схоже звучання цього інструменту? Що можна зобразити з його допомогою? А на якому інструменті відтворити крапельки дощу?». Далі пропоную спробувати зобразити дощ, який починається з рідкісних краплин (грати тихо на трикутнику), потім дощ набирає сили неквапливо припиняється (можна зобразити і раптовий дощ). Після цього знаходимо серед інструментів ті, якими можна, відтворити порив вітру (маракаси, брязкальця), блискавку (удар металевими паличками по тарілках), гуркіт грому (барабан). Узгодивши можливості кожного з інструментів і дії оркестрантів, розробляю "сценарій": спочатку - пориви вітру (похитування маракасами в різні боки, збільшуючи силу звуку з тихого до гучного, після чого звук спадає). Такий динамічний розвиток має прослідковуватися у всіх інструментів, які беруть участь в цьому образі. Для того, щоб картинка не перетворилася на хаотичний шум, розвитком "грози" дирижую , показуючи кожному учаснику вступ, зміни темпу та динаміки. Здалеку чути гуркіт грому (барабани), який поступово наближається (зазвичай грім гримить не постійно, тому й барабани вступають періодично). Після першого гуркоту грому падають рідкі краплі дощу (трикутник), ось

вони почастишили і перетворилися у зливу. Приєднання до маракасів тарілок і бубнів відтворює посилення вітру. Нарешті блискавка: звучать тарілки і тріскачки - кастаньети. Після кульмінації гроза йде, поволі затихає, і знову сяє сонце, пастушок грає на сопілці. Дітям така гра дуже подобається і вони намагаються дотримуватись вказівок.

Що стосується такого виду музичної діяльності як музично-ігрова, то вона, на мою думку є найбільш сприятливою і улюбленою дітьми, як засобом розвитку творчості дошкільників, оскільки поєднує в собі на лише спів, музично-ритмічні рухи, гру на дитячих музичних інструментах, а й мовлення, міміку, позу, жести, атрибути, декорації, об'єднані ігровими діями.

При передачі образних рухів у грі чи хороводі у дітей з'являється більше можливостей проявити свої творчі здібності і вміння, самостійні і творчі дії. Адже не завжди дітям пропонується готовий зміст гри, хороводу, чи танка. Нерідко діти самі придумують рухи, а дорослий їх уточнює й оцінює. У музичних іграх дії персонажів підказані програмною музикою. Інценування пісень також пов'язано із змістом. Тут можливі стереотипні рухи, але творчими їх можна назвати лише в тому разі, коли дитина придумала оригінальний рух, передала характерні звички персонажу відповідно до музики й літературного тексту.

Невід'ємним елементом гри чи хороводу «Подоляночка», «Коровай», «Жмурка з бубном» та інші) є танцювальні рухи, а точніше самостійне створення фрагменту танка, що вимагає вигадки й імпровізацій. Танцювальна творчість проявляється в умінні дітей комбінувати знайомі елементи танцю, створювати власні рухи, придумувати простий танок типу польки.

У дошкільній практиці розвитку творчості існують різні *прийоми* активізації ігрової творчості. Ось кілька з них:

❖ дітям пропоную виконати вправу з уявними предметами («Пограймося м'ячем», «Давайте гратись в сніжки», нагадуючи при цьому життєві ситуації, де мають місце означені ігри, супроводжуючи їх програмною музикою.

❖ доцільно проводити ігри та вправи типу «Відгадай, що ми показуємо?», «Мак», «Хто ми?», «Де ми були?». Одні діти придумують і показують рухи, попередньо домовившись з педагогом про відповідний супровід, інші – відгадують, які рухи були виконані. Або ж почергово танцюють і кожен має виконати новий рух. Виграє той, хто придумав їх найбільше. Цю гру можна грати і командами, де кожен учасник має продемонструвати рух протягом 10 секунд, якщо ж рух не був показаний, хід переходить до команди – суперниці.

Хочу зазначити, що музично-ігрову творчість можна формувати шляхом постановки творчих завдань із поступовим їх ускладненням. Якщо у

середній групі (5 років) дітям пропоную завдання щодо характерних рухів окремих персонажів, то у 6-річному віці педагог пропонує підібрати виразні рухи, що передають різні образи. Наприклад, відтворити м'яку ходу котика й незграбну та різку ходу кози («Я коза», «Жуки», «Журавель», «Котику сіренький»). У більш складних завданнях персонажі гри вступають іноді в дружні, а то й конфліктні ситуації. Діти відчують і передають настороженість лякливого зайчика при появі лисички, обачність перед сплячим ведмедиком «Діти і ведмідь» задоволення від сумісних дій у грі «Тин», «Пішли діти в поле». На останньому етапі розвитку ігрової творчості дошкільникам пропоную самостійно створити гру, продумати послідовність епізодів та дій персонажів.

Звідси можу стверджувати, що музично-творчі здібності є складовим і необхідним компонентом загальної творчості дитини, її спроможності творити. Однак, як показали результати теоретичних і практичних досліджень, що ефективним засобом формування творчих якостей особистості можуть слугувати не лише дидактичні музичні ігри, а й ігри фольклорного походження. Саме на них опираюся у своїй роботі з розвитку творчості у дошкільників. Таким чином, зміст роботи з розвитку творчої особистості включає в себе різні види дитячого фольклору і здійснюється на основі інтенсивного оволодіння знаннями, уміннями й навичками.

ВИСНОВОК

Сучасні соціальні вимоги до підготовки нового типу людини, яка відчуває себе комфортно при будь-яких перемінах вимагають гнучкості й динаміки її діяльності. Творча діяльність завжди спрямована на одержання оригінального продукту у сфері ідей, мистецтва, новизни, творчого самовираження. Творче самовираження доповнює опановані знання і вміння багатством внутрішніх переживань, активізує образи підсвідомості й у такий спосіб сприяє цілісному розвитку особистості. Організуючи процес навчання сьогodнішніх дошкільників, маємо пам'ятати про важливе значення підтримки їх уваги до різних жанрів дитячого фольклору, забезпечення з боку фахівців оптимального режиму зміни видів музичної діяльності, активізацію пошукової діяльності дошкільнят, під час якої розвивається образне мислення, формуються музичні нахили, здібності, загальна та музична пам'ять, яка збагачує і накопичує музичний матеріал, впливає на формування дитячого музичного сприйняття та індивідуального музично-художнього смаку, розвиває інтелект, сприяє творчому і загальному розвитку дошкільнят. Проаналізувавши практику розвитку творчості дошкільників у різних видах музичної діяльності із включенням у них дитячого фольклору я прийшла до висновку, що навчання, засноване на активному практичному оволодінні матеріалом, а не на пасивному його вивченні, є більш результативним. За словами І.Песталоцці, «кожен пізнає лише те, що сам пробує зробити» Тим самим об'єкт пізнання, в нашому разі це музично-ігровий фольклор, актуалізується, наближається до дитини, перетворюючи, за термінологією О.Леонтьєва суспільний досвід дитини «на знання для мене» чи «особистісний зміст».

Підсумовуючи викладене в даному розділі можу зазначити, що розвиток творчості, як діяльності пройнятої елементами нового, вдосконалення і збагачення розвитку потребує усвідомлення значимості означеного процесу у житті дитини та великого багажу знань щодо його здійснення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля". – К, 2017. – с.
2. Барташнікова, Барташніков. Розвиток уяви і творчих здібностей дітей 5-7 років. – Тернопіль: Богдан, 1998. – 121с. Белкіна Е. Від подиву до творчості // Мистецтво та освіта. – 1998. - №2.
3. Біла І. Творчість та розвиток у дітей. – Збірник наукових праць Кам'янець - Подільського державного університету. Серія педагогічна. – Випуск 1Х. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2006. – С.101-103.
4. Ватаманюк Г.П. Музика в країні дошкілля: Навч - метод. посібник. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. – 260с.
5. Верховинець В. Веснянка. – К.: Музична Україна, 1989. – 342с.
6. Ветлугіна Н. Музичний розвиток дитини, – К.: Музична Україна. 1978. – 254с.
7. Запорожець О. Психологія Підручник для дошкільних педагогічних училищ. – К.: Радянська школа, 1967. – 222с.
8. Кульчицька О.І. Знаходимо обдарованих серед дошкільнят // Обдарована дитина. – 1999. - №3. – С. 8-13
9. Люблінська Г.О. – Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355с.
10. Музика в дитячому садку./Упор.Зінич Р., Кукловська В. – К.: Музична Україна, 1977. – 68с.
- 11.Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2008. – 432с. (Альма-матер)
12. Розвиток творчої особистості дошкільника /За ред Л.А.Грицюк, відпов. За вип. Л.М. Малинич. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2005. – 368с.
13. Словник-довідник педагогічних і психологічних термінів / За ред. Кузьмінського А.І. – Черкаси: видавництво ЧДУ ім. Б.Хмельницького, 2002. – 112с

ДОДАТКИ

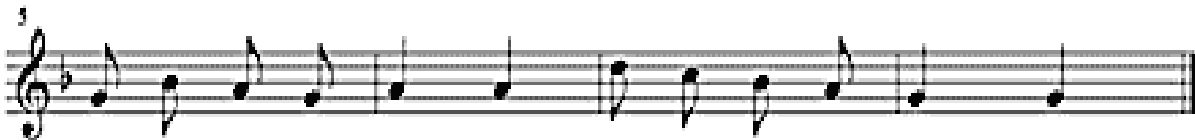
ДОДАТОК 1

Забавлянки (утішки)

Одна ніжка тупоче

Од-на ніж-ка ту - по - че, а дру - га - я не хо - че;

о - бі ніж - ки, о - бі, по - ма - гай - те со - бі.

Одна ручка лежала,
А другая – танцювала.
Обі ручки, обі,
Помагайте собі.
Одна ніжка тупоче,
А другая – не хоче.
Одна ручка лежала,
А друга – танцювала...
Ручки й ніжки обі
Помагайте собі!

ДОДАТОК 2

Лестушки, потішки

Ладки - ладусі

Vivo

Ла - ді, ла - ді, ла - ду - сі, а де бу - ли?
В ба - бу - сі. А що ї - ли? Каш - ку. А що пи - ли?
Браж - ку. А що на за - кус - ку?
Хліб та ка - пуст - ку. Гай, гай на ба -
би - ну ха - ту ка - ла - чі їс - ти.

The image shows a musical score for the song 'Ладки - ладусі'. It consists of five staves of music in a single system. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The tempo is marked 'Vivo'. The lyrics are written below the notes. The second staff has a measure rest at the beginning. The third staff has a measure rest at the beginning. The fourth staff has a measure rest at the beginning. The fifth staff has a measure rest at the beginning. The lyrics are: 'Ла - ді, ла - ді, ла - ду - сі, а де бу - ли? В ба - бу - сі. А що ї - ли? Каш - ку. А що пи - ли? Браж - ку. А що на за - кус - ку? Хліб та ка - пуст - ку. Гай, гай на ба - би - ну ха - ту ка - ла - чі їс - ти.'

Ладки – ладусі,
А де були в бабусі?
А що їли? Кашку.
А що пили? Брашку.
А що на закуску
Хліб та капустку,
Гай, гай на бабину хату
Калачі їсти

ДОДАТОК 3

Ой, ГОП, ЧУК, ЧУК

Музична партитура для голосу, написана в 2/4 ритмі. Партитура складається з трьох рядків нот. Під нотою кожного рядка наведено відповідні літери пісеньки.

Го - па, го - па, чу - ки, чу - ки на - ва - ри - ла

ба - ба шу - ки та не зна - ла де по - ді - ти

та ки - ну - ла ме - жі ді - ти.

**Ой, гоп, чук, чук,
Наловив Кіт щук.
Ой, чуки, чуки, чуки,
Повтікали усі шуки!
Або:
Гоп-гопа, чуки-чуки,
Наварила баба шуки.
Та не знала де подіти,
Та кинула межі діти**

ДОДАТОК 4

КОЛІСКОВІ ПІСНІ

Котику сіренький

The image shows two staves of musical notation in G major and 4/4 time. The first staff contains the melody for the first two lines of the song. The second staff contains the melody for the third line, which is a simple 'A-a-a-a' vocalization. The lyrics are written below the notes.

Ко - т - ку сі - рець - кий не лізь на ко - лод - ку
ро - зі - б'еш го - лов - ку

А - а - а - а - а - а

Котику сіренький,
Не лізь на колодку,
Розіб'еш головку.
А-а-а-а!
Малесенький котку,
Не роби нам шкодку.
Не роби нам шкодку,
Не лізь на колодку.
Колодка кругленька,
Дитина маленька.
Не лізь туди, котку,
Засинай коротку.

ДОДАТОК 5

Котику Біленький

Ко - ти - ку сі - рень - кий, ко - ти - ку бі - лень - кий,
Не хо - ди по ха - ті, не бу - ди ди - тя - ти.

кот - ку во - лю - ха - тій, не хо - ди по ха - ті.
Ди - тя бу - де спа - ти, ко - тик вор - ко - та - ти.

Ой на ко - та вор - ко - та, на ди - ти - ну дрі - мо - та.

А - а - а - а!

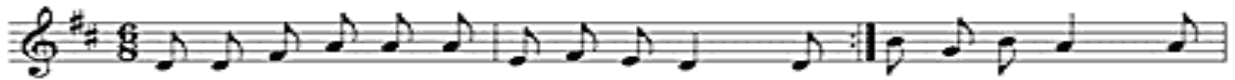
Котику сіренький,
Котику біленький,
Котку волохатий,
Не ходи по хаті.
Не ходи по хаті,
Не буди дитяти.
Дитя буде спати,
Котик воркотати.
Ой на кота воркота,
На дитину – дрімота.

ДОДАТОК 6

Музичні казки

КОЗУНЮ-ЛЮБУНЮ, ПРИСТАНЬ ДО МЕНЕ

Грайливо

Ко - зу - ню - лю - бу - ню, при - стань до ме - не, Гоп-гоп, ко - зу - ню,
ні - чо - го ро - би - ти не бу - деш в ме - не.

гоп, гоп, сі - рень - ка, гоп, гоп, ко - зу - ню, мо - я ма - лень - ка.

1. Козуню-любуню, пристань до мене,
Нічого робити не будеш в мене.

Приспів:

Гоп-гоп, козуню, гоп-гоп, сіренька,

Гоп-гоп, козуню, моя маленька.

2. У мене водиця віконцем тече,
У мене горобчик хліба напече. (Приспів).

У мене лисиці спечуть паляниці,

У мене ведмідь ізварить обід. (Приспів).

У мене синиці зв'яжуть рукавиці

А їжаки – зіш'ють кожухи. (Приспів)

Ой, гоп, дини - дини.

Ой, гоп, дини, дини, сватав-ся гар-
буз до дині. Йо-го диня не схо-ті-ла
о-гі-роч-ка по-лю-би-ла.

1. Ой, гоп, дини, дини,
Сватався гарбуз до дині.
Його диня не схотіла,
Огірочка полюбила.
2. Горщик сватався до миски,
Ополоник до колиски,
Мисник сватався до полиці,
Житній хліб до паляниці.
3. Небилиці ми співали.
І гостей всіх звеселяли.
Тож давайте-но хутчіше
Затанцюймо веселіше!

ТАНЦОВАЛА РИБА З РАКОМ

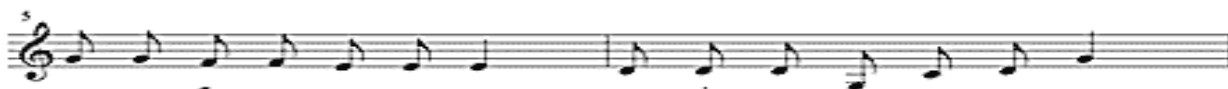
Швидко

Тан - цю - ва - ла ри - ба з ра - ком, ри - ба з ра - ком,

а пет - руш - ка з пас - тер - на - ком, з пас - тер - на - ком,

а ци - бу - ля з час - ни - ком, а дів - чи - на з ко - за - ком.

А ци - бу - ля з час - ни - ком, а дів - чи - на з ко - за - ком.

Ха, ха, ха, ха, го, го, го, го, гоп, гоп,

раз, два, три! Ха, ха, ха, ха, го, го, го, го,

гоп, гоп, раз, два, три!

1. Танцювала риба з раком,
риба з раком,

А петрушка з пастернаком, з
пастернаком,

А цибуля – з часником,

А дівчина – з козаком!

А цибуля – з часником,

А дівчина – з козаком

2. Танцював сніп з
перевеслом, з перевеслом,

А коновка з коромислом, з коромислом,

А макітра з макогоном

Реготались під ослоном,

А макітра з макогоном

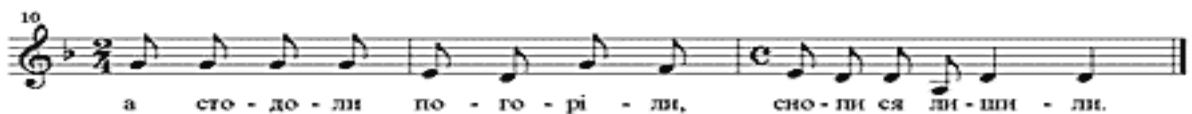
Реготались під ослоном:

Приспів:

Ха-ха-ха-ха, го-го-го-го, гоп, гоп, раз-два-три,

Ха-ха-ха-ха, го-го-го-го, гоп, гоп, раз-два-три!

Я ВАМ, ЛЮДИ, ЗАСПІВАЮ

Я вам люди заспіваю
Ні сеї, ні тої,
Аби-сте си послухали
Співанки смішної.
Свині вгору полетіли,
Гуси поле зрили.
А стодоли погоріли.
Снопи ся лишили.
І не вздрить довіку!

Заклички

Вийди, вийди, сонечко.

Жваво

Ви - йди, ви - йди, со - неч - ко, на ді - ло - ве
по - леч - ко, на ба - би - не зіл - ляч - ко,
на на - ше по - двір' - яч - ко.

Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко.
На весняні квіточки,
На маленькі діточки.
Там вони граються
Тебе дожидаються

Іди, іди дощичку!

The image shows a musical score for the song 'Іди, іди дощичку!'. It consists of two staves of music in a 2/4 time signature. The first staff contains the first two lines of the lyrics, and the second staff contains the last two lines. The lyrics are written in Ukrainian and are aligned with the notes on the staff.

І - ди, і - дя до - щичу, зва - рю то - бі
По - став - лю ти в ку - тичу на тер - но - вім
бор - щичу. хлюп, хлюп, хлюп, хлюп.
пру - тичу.

Іди, іди, дощичку,
Зварю тобі борщичку,
Поставлю ти в кутику
На терновім прутичу.
Хлюп, хлюп, хлюп!

Дражнилки

АНТІН-ВЕРЕНТІН

Говірком

Ан - тін ве - ре - тін, де і - де, там пря - де,
а як ся - де, то у тор - бу все по - чини - ки кла - де.

Антін-верентін,
Де іде, там пряде,
А як сяде, то у торбу
Все починки кладе.

ВІТЯ, ВІТЯ, ВІТІКАР

Говірком

Ві - тя, Ві - тя, ві - ті - кар по - вів ко - зу на ба - зар.
Ніх - то ко - зи не ку - пу - с, Ві - тя сер - дить - ся й лю - ту - с.

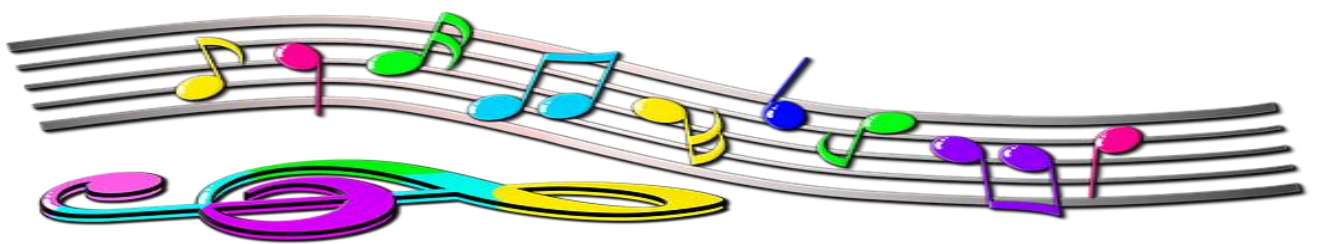
Вітя, Вітя, вітікар
Повів козу на базар.
Ніхто кози не купує,
Вітя сердиться, лютує.

Мирішки

Vivo

Мир ми - ром, пи - ро - ги з си - ром,
ва - ре - нич - ки в мас - лі, ми дру - жеч - кі крас - ні,
по - ці - луй - мо - ся!

Мир – миром,
Пироги з сиром,
Варенички в маслі,
Ми дружечкі красні!
Поцілуймося!

Щедрівка

Щед-рий ве-чір доб - рий ве-чір Доб - рим лю-дям на здо-ро - в'я

Ши-ли ши-ли свит-ку Та й у ко-ро-ти - ли. Щед - рий ве-чір доб - рий ве - чір

Доб - рим лю-дям на здо-ро-в'я. А в на-шо-ї Лес-ни та й не - че-са-на ко - са.

Щед-рий ве-чір, доб - рий ве-чір Доб - рим лю - дям на здо-ро - в'я.

Що ва-ри-ла що пек-ла не - си нам до вік - на. Що в дядь-ка дядь-ка

дя-ди-на глад-ка. Не хо-че ус-та - ти та щед-рів-ки да - ти. Щед-рий ве-чір

доб - рий ве - чір доб - рим лю - дям на здо - ро - в'я.

“ЗВУКИ, БАРВИ ВЕСНИ”

Інтегроване музичне заняття для дітей логопедичної групи: музика з використанням вправ за методикою Карла Орфа, образотворча діяльність

Мета

Показати вплив музики, руху, поезії і живопису на пізнання дитиною навколишнього світу, як єдиного цілого.

Завдання:

- ❖ Розвивати слухову увагу і пам'ять.
- ❖ Розвивати почуття композиції і кольоро - сприймання.
- ❖ Вдосконалення співочих і мовних навичок.
- ❖ Виховувати любов до музики.
- ❖ Спонукаати до активної, спільної колективної діяльності.
- ❖ Продовжувати навчати дітей самостійно помічати виразні засобами музичного, прикладного та поетичного образу Весни.
- ❖ Вправляти дітей у різних техніках образотворчого мистецтва.

Попередня робота:

- ❖ Слухання музичних творів П.І. Чайковського, Д.І. Кабалевського
- ❖ Читання художньої літератури, віршів та оповідань про весну
- ❖ Спостереження на прогулянці
- ❖ Розглядання ілюстрацій, картин, весняних пейзажів з зображенням перших весняних квітів;

Атрибути та обладнання:

- ❖ Набір шумових інструментів для елементарного музикування, за методом К.Орфа
- ❖ Іграшка - пташка свистулька
- ❖ Панно для виготовлення «квіткової галявини», підставки, акварельні фарби

Музичний репертуар:

- ❖ «Ку – ку» грамзапис П. І. Чайковський
- ❖ «Соловейко» муз. А. Філіпенка
- ❖ «Ми весняні ніжні квіточки» муз. Т. Березовської
- ❖ «Поспішає весна» муз. Н.Шевченко

❖ «Струмочок» грамзапис муз. о. Олійник.

ХІД ЗАНЯТТЯ:

Звучить спокійна, тиха музика. Діти входять в музичний зал. Їх вітає музичний керівник, розміщуються біля стільчиків. Артикуляційна вправа «Добрий день!»

Музичний керівник співає своє привітання на одній ноті на слова «Діти, добрий день!», діти хором відповідають, наслідуючи інтонацію та ритмічний малюнок, або вітається з дітьми на мелодію висхідного акорду, діти відповідають навпаки – низхідним рухом мелодії.

Музичний керівник:

Добрий день, хлопчики, дівчатка. Сьогодні на вас чекає нова подорож. Я пропоную вам вирушити у казковий, весняний ліс, щоб дізнатися все про звуки і фарби Весни! Ви згодні? Тоді вирушаймо в дорогу! А якщо нам пощастить, то ми, можливо, зустрінемо саму красуню Весну.

Логоритмічна вправа «ЛІС, ЛІС, ДО НЕБЕС...»

Ліс, ліс, до небес

Повний казкових чудес! *Йдуть кроком по колу*

По стежинці підемо, *Діти рухаються по колу кроком, в спокійному темні.*

Вмить до казки ми прийдемо! *Промовляють слова, супроводжуючи жестами.*

Музичний керівник:

Ну, ось ми й в казковому, весняному лісі. Давайте зупинимося і послухаємо.

Діти слухають

Звучать в Аудіо запису «Чотири пори року із циклу «Весна» П. І. Чайковський.

1. Як називається музичний твір, який ви прослухали?

Чотири пори року із циклу «Весна» П. І. Чайковський

2. Який характер музичного твору?

Діти відповідають: Спокійний, задумливий, чарівний, казковий

3. Який темп музичного твору, який ви прослухали?

Відповіді дітей: Швидкий – повільний, помірний.

4. Прислухайтесь! Якими бувають весняні звуки?

Відповіді дітей: Чарівні, ніжні, теплі, сонячні, лагідними.

5. Що можна почути в лісі навесні?

Відповіді дітей: як шумить вітер, як звуки видають краплі води, як співають птахи, як прокидаються квіти.

Едвін, як називається музичний твір, який ви прослухали?

Відповіді дітей: Чотири пори року із циклу «Весна» П. І. Чайковський

Муз. кер: Послухайте, як співає зозуля?

Звучить грамзапис співу зозулі

Муз. кер: Виконаємо розспівку «Ку – ку». спів у верхньому регістрі. Давайте складемо долоньки будиночком і проспівачемо, як зозуля.

Муз. кер: Погляньте, яка гарна пташка! Як вона називається?

Відповіді дітей.

Муз. кер.: А хто чув, як вона співає? У мене є музичний інструмент, який відтворить спів солов'я. Послухайте!

Музичний керівник грає на свистульці. Діти слухають.

Хто може співати у верхньому регістрі високим звуком – соловейко, у низькому регістрі ведмедик, у середньому регістрі - жабка.

Відпрацьовування співу різними штрихами зв'язко, уривчасто) та динамікою звучання (голосніше, тихіше).

Пісня «Соловейко» муз. А. Філіпенка

Музичний керівник:

Всі пташки різні і голосок у кожної пташки повинен бути свій неповторний!

Музичний керівник: Як добре в лісі! Сонечко світить, пташки співають - щебечуть, але щось не видно ніде красуні Весни... Давайте подивимося уважніше, може Весна десь поруч, а ми не помітили? Поки діти ходять по залу, заглядають у вікна, виходить з-за штори зачарована Весна.

Музичний керівник:

Швидше сюди, на поміч! Хтось зачарував нашу Весну, допоможіть!

Потрібно її швидше зігріти нашим диханням, інакше вона буде зачаклована, а нам без Весни не можна!

Музичний керівник:

Веселися дівчоро, Танцювати нам пора!

Грай музику, дужче грай,

Весну Красну звеселяй!

Хоровод: « Поспішає ВЕСНА» муз. Н. Шевченко

Весна: Ах, як довго я спала!

Спасибі вам, діти за те, що роз чаклували мене, відіграли! Не сподобалося Зимі, що я всі її сніги розтопила, ось вона і заморозила мене.

Як же я тепер все встигну? Справ так багато, а я одна!

Муз. керівник: Не журись, Весно!

Весна: Як же мені не журитися, сонечко вже так яскраво світить і пташки так весело співають, а моя чарівна галявина зовсім без квітів!

Музичний керівник: Весно ми допоможемо тобі прикрасити галявину різними квітами.

Гра на музичних інструментах «Ми весняні, ніжні квіточки» муз. Т. Березовської – спів дівчаток (соло, дует, тріо, вокальна група)

Весна: Я дуже задоволена, що чарівні – квіти прикрасили мою галявину.

Ігрова вправа: «ПДБЕРИ КОЛІР»

Вихователь: Подивіться, діти у мене в руках малюнок. Ви дізналися що це?

Правильно, це квітка. Я намалювала цю квітку в знайомій вам техніці.

Діти називають.

Як називається квітка? В якій техніці вона намальована? Що ми будемо малювати блакитного, рожевого, а що іншими фарбами? Для чого нам потрібні серветки? Добре, молодці, приступаємо до роботи!

Звучить музика Весни, діти малюють

Весна: Молодці! І швидко! А як красиво! Справжні помічники! Спасибі вам! Я дуже задоволена!

Музичний керівник: З приходом весни все оживає і прокидається, всі краплинки збираються в один великий струмочок.

Музично – танцювальна гра «Струмочок» грамзапис муз. О. Олійник

Після гри, під музичний супровід, діти підходять, виставляють квіти на панно.

ПДСУМОК:

Музичний керівник: Діти, вам сподобалася наша подорож у казковий, чарівний ліс весняних звуків і фарб Весни? А які весняні звуки – вам запам'яталися найбільше?

Розспівка «Ку – ку»

Пісня – «Соловейко»

Гра на музичних інструментах «Ми весняні ніжні квіточки»

Хоровод «Поспішає весна»

Гра «Струмочок»

Вихователь: А які кольори і фарби Весни ви запам'ятали? Що вам сподобалося виконувати?

Музичний керівник: Як добре, що пройшли холоди, скінчилася Зима, настала Весна, а у неї свої - прекрасні звуки і фарби!

Весна: Спасибі вам, діти! Приходьте ще в мій весняний, казковий ліс! До побачення!

Артикуляційна вправа "ДО ПОБАЧЕННЯ!"

Під музичний супровід Весна, вихователь і діти беруть панно з квітів і виходять із – зали.

Свято "Веселий ярмарок"

Мета:

- ✚ шанування українських традицій, звичаїв, історії та мови;
- ✚ гордість за красу й самобутню культуру рідного краю;
- ✚ любов і повагу до батьків, однолітків, людей похилого віку тощо.

Завдання:

- ✚ продовжувати знайомити дітей з народною традицією уславлення хліба,
- ✚ активізувати сприймання музики засобами словесних образів порівнянь;
- ✚ спонукати до творчості засобами музики ігрових ситуацій;
- ✚ виховувати слухацьку культуру, музично – естетичні смаки та вподобання;
- ✚ прищеплювати дітям повагу до праці, шану до хліба;
- ✚ формувати бажання імпровізувати та фантазувати

Музичний репертуар

- ✚ Пісня «Як діждали літа, та й нажали жита» укр.. нар. Пісня
- ✚ Пісня «Веселий ярмарок» - муз. М. Ведмедері – разом
- ✚ Гра на музичний інструментах «Весела полька» - грамзапис.
- ✚ Звучить пісня на мелодію «По дорозі жук, жук».

- ✚ Картопля(співає, мел. «Цвіте терен, цвіте терен»
- ✚ Овочі: (співають на мел. «Рости, рости черемшино»)
- ✚ Хоровод «Я подамся на грядки» муз. В. Вишинського
- ✚ Гарбуз і диня співають на мелодію «Гей, наливайте повнії чаші»)
- ✚ Укр.. н. пісня «Ой там на веселім базарі».
- ✚ Танець «З бубнами» - укр.. нар. Мелодія
- ✚ Пісня «Наша щедра осінь» - муз. Ю. Михайленко
- ✚ Пісня «Урожай» - грамзапис.

Атрибути:

- ✚ вироби для ярмарку,
- ✚ столи,
- ✚ рушники,
- ✚ українські раднини,
- ✚ город з овочами,
- ✚ гарбузи,
- ✚ листя,
- ✚ дерево калини

Дійові особи:

- ✚ Ведуча
- ✚ Гарбуз
- ✚ Сова
- ✚ Грицько

Центральна стіна прикрашена назвою свята – Ярмарок, українськими рушниками, по боках величезні гарбузи. На підставках, лежить ярмарковий крам : овочі, вишиванки, глиняний посуд, дерев'яні іграшки, музичні інструменти.

Під музичний український супровід діти забігають до зали і стають півколом, біля центральної стіни.

1.Доброго дня! Заспіваймо разом!

Пісня «Як діждали літа, та й нажали жита» укр. нар. пісня

Як діждали літа, та й нажали жита.

З жита та пшениці гарні паляниці

3.Ой, гарна наша пісня

4.Українська, народна

Осінь наступила, яблук натрусила

Ось і груші й сливи і смачні й красиві.

5.Дякуємо тобі, рідна земле

6.За урожай багатий

А в городі густо буряків, капусти

Ой, які врожаї в нашім ріднім краї.
З жита та пшениці гарні паляниці
Всіх ми почастиуєм, ще й і затанцюєм.
Ой так, ой так – так, ще й і затанцюєм.

Діти продовжують стояти.

Ведуча:

Щедрим сонечком з джерельною водою
Духмяний хліб лежить на рушникові
Він в діжі старенькій замішаний
На травах, на нашій щирості.

Хлопчик:

Ми хлібом – сіллю друзів зустрічаєм
І зичим многа – многа літ.

Дівчинка:

Нехай добро іде із короваем
До милих друзів і гостей усіх.

Ведуча:

У нас здавна є традиція славна
Воду взяти з чистої криниці,
Борошно із спілої пшениці,
Руками добрими замісити.
І гостей на свято запросити.
Просимо на хліб на сіль,
На наше свято звідусіль.

Пісня «Веселий ярмарок» - муз. М. Ведмедері

Ведуча: Ще з сивої давнини, саме восени, по всій Україні шуміли веселі ярмарки. Люди збиралися на ярмарку, як на свято.

Ведуча.

Дивне свято ярмаркове,
Розцвіло усе навколо
Мальовничими лотками,
Різнобарвними квітками.

І дитина – продавець.

Подивіться, видно, звісно,
Що ми дуже постарались,
Бо до свята готувались :
Будували, фарбували,
Клеїли і вирізали,
І ліпили, й малювали –

Все подвір'я прикрашали.

II дитина – продавець.

Раді ми всіх тут вітати,
Розважати, пригощати,
Бо цей ярмарок – для вас,
Завітайте ви до нас!

III дитина – продавець.

Увага! Увага! Спішіть, поспішайте!
Господарі й гості – глядіть не минайте.
На ярмарок прошу б гуртом, поодинці,
Чекають на вас там чудові гостинці.

IV дитина – продавець.

На ярмарку нашим веселім, багатім
Є чим дивуватись і є що придбати.
Тут щедрі дарунки із саду, й городу,
Пісня і жарти усім в нагороду.

V дитина – продавець.

Тут речі умільців ні з чим незрівняні,
Барвисті стрічки, рушники вишивані,
Поливаний посуд – кув шини, горнятка,
Сопілки – хлоп'ятам, намисто – дівчатам.

Разом.

Мерщій – бо на ярмарок всі поспішайте,
Купуйте, милуйтеся, танцюйте і грайте!

Гра на музичний інструментах «Весела полька» - грамзапис.

Під музичний супровід на середину залу виходять діти.

Ведуча: А ось і кум з кумою, мабуть на ярмарок зібралися.

Кума. Здоров був, куме!

Кум. Доброго здоров'я, кумасю!

Кума. Ти на ярмарку що будеш купувати?

Кум. Та хочу курку купити (підходить до столу) Це курка?

Продавець. Курка! Курка!

Кум. Щось вона на півня схожа, і чому в неї такі довгі ноги?

Продавець. Та то вона дуже багато бігає.

Кум. А яйця вона несе?

Продавець. Аякже, несе, несе!

КумТоді беру! (повертається до «дружини»). Глянь, ..., я вже курку купив.

Дівчинка – кума підходить до хлопчика - кума.

Кума: Щоб ти луснув! Ти навіщо півня купив, ще й такого общипаного та старого?! Хай тобі грець! Ні що робити, ні на базар! Хіба що пироги їсти!

Звучить пісня на мелодію «По дорозі жук, жук».

1. Ой послав же мені бог чоловіка того :

Ні робити, ні купити – він же ні до чого.

Гриць. По дорозі жук, жук, по дорозі чорний,

Подивися, дівчинонько, який я проворний.

2. Який ти проворний, дуже добре знаєм :

До макітри з пирогами добрий хист лиш маєш.

(проганяє свого «чоловіка», далі говорить)

Піду, хоч дітям бублики куплю!

Ведуча. Так починається ярмарок – шумне, веселе свято, повне сміху, пісень, гумору. Ой, а хто ж це у нас на ярмарку походжає? Діти, хто це?

Овочі:.

Ми на ярмарок прийшли тай товар свій привезли:

Буряки і помідори, бараболю та квасолю.

Хочем ще й його продати, щоби грошей вторгувати. (показує на Грицька).

Ведуча: Оце так! Та це ж Грицько! Продавати? А за що?

Біля воза лежить Грицько, спить.

Звучить музичний супровід, Гарбуз з Динею виходять на середину.

Гарбуз.

Щось недобре мені спалось.

Чи чого це десь не сталось?

Слухай, Дине, я піду,

Весь город наш обійду.

Сон поганий мені снівся.

Стільки жахів натерпівся!

Диня.

Та чекай, попий роси,

Заспокойся, підожди.

Гарбуз.

Ні! Таки зараз я піду

Та провідаю рідню! (іде)

Диня.

Ой чи живі, чи здорові родичі всі гарбузові? (теж іде)

Звучить музика, виходить Картопля.

Картопля (співає на мелодію «Цвіте терен, цвіте терен»)

Влітку гарно зацвітала, все росла я, виростала.

Що ж зі мною нині стало? Листя моє вже опало.

Сили більше я не маю, з кожним днем все більше в'яну.
Ой тяжка ж моя, ти доле, вже й серденько в мене коле.

Гарбуз. (підходить до Картоплі, здалеку)

Ось і грядка – Бульби дім,
Чи усе в порядку в нім?

(підходить ближче)

Здрастуй, сестро Бараболе!

Та чого така ти квола?

Наче і мені не рада.

Картопля.

Душать мене колоради...

Армія ця немала пожирає все дотла.

Гарбуз. Де ж господарі? Нема!

Гарбуз (щось ніби згадав)

Боже любий, свояки!

Наші хлопці – буряки!

Десь несолодко там їм,

Миші лізуть в їхній дім.

Морковиця (підходить до Гарбуза) Це говорить Морковиця,

Твоя любая сестриця.

Жити так – сили нема,

А мишей там ціла тьма!

Та й сама я ледь жива,

Болить в мене голова.

Ой, Гарбузе, любий брате,

Треба рід мій рятувати.

Гарбуз.

От і в руку сон мені.

Справді, рід мій у біді! (гукає в обі сторони)

Гей, Квасоле, підіймися,

Та із висі подивися

Ти на рідний наш город,

Овочевий наш народ.

Квасоля.

Рада би я допомогти,

Якби ж трошки хоч води...

Гарбуз. Що? Ніхто не поливав?

Квасоля.

Де там? Тут тільки справ.

Сохнуть сини твої й дочки,
В'яне тут цибуля вся,
Без дощу ми пропадаєм,
Гине наша вся рідня.

Гарбуз.

Ой, біда мені, біда!
Рід мій , друзі, пропада.
Часу плакати нема,
До роботи треба братись,
Засукавши рукава. (до Перця)
Перче, друже, ти здоровий?

Перець.

Тля мене не поборола.
Брат гіркий мій допоміг,
Вигнав тлю геть за поріг.
І послав свого я брата
Ще й Капусті помагати.

Гарбуз. Ще й Капусту тля присіла?

Перець. Гусінь не сидить без діла.

Хоровод «Я подамся на грядки» муз. В. Вишинського

Гарбуз.

Справжній , Перче, ти козакТа піду і я однак,
Диньку лиш свою візьму,
До Сови я поспішу,
Хай допоможе нам в біді,
Бо не впоратись мені.

Звучить музичний супровід летить сова до неї підходять Гарбуз і Диня.

Гарбуз. Здрастуй, тітонько Сова!

Диня Чи здорова ти сама?

Сова.

Я – здорова, слава Богу,
А у вас як все , нівроку?

Диня.

Гарбузові зле щось спалось,
Щось недобре відчувалось,
Сон у руку Гарбуза.
Бо таки прийшла біда.

Сова.

Знаєш, люба тітко Дине,

Вся біда оця у ліні.
Подивись но, лінюх
Он розлігся, як лантух

Гарбуз.

Так подумав це і я,
Щоб провчить цього Гриць

Сова.

Знаєте, як це зробити?
Вам я зможу підсобити.

Звучить мелодія Сова говорить щось на вухо Дині та Гарбузові.. Вони радяться.

Як не хочеш доглядати,
Не Будеш нічого мати.

Гарбуз і Диня співає, сова летить до стільчика.

Гарбуз і диня співають на мелодію

«Гей, наливайте повнії чаші»

Нумо, збирайтесь, любії браття,
Та у біді всі гуртуйтесь,
Щоби лінька та неробу провчити,
Всі ось до купи збирайтесь.

Всі овочі підходять до Гарбуза та за його наказом ховаються.

Грицько: просипається

Вже мені набридло спати.

Чи піти десь погуляти

Треба ж грядку прополоти

Е е! щось нині неохота.

Вже й обідати пора,

Ось за тином все росте...

То сусідське, не моє

Як оце все пояснити?!

Був город – й нема його...

Не повірять же ніхто.

Скажуть: «Гриць – мастак брехати».

Овочі. Треба було пильнувати.

Гарбуз, Диня. Ледар ти! Ділу – вінець!

Овочі. Продамо тебе й кінець!

Українська народна пісня «Ой там на веселім базарі».

1. Ой там на веселім базарі, лежебоку молодого продавали.
Стали думать та гадать, що за нього можна дати.

2.Ой там на веселім на базарі продавали, купували, жартувал
Із покупками потому, поверталися додому

Грицько.

Любі друзі, вибачайте!
Лиш мене не продавайте,
Я не буду більш лінитись,
Буду добре я трудитись
На благо всього городу
Й гарбузового народу.

Ведуча:

Всі росли і розвивались
До зими підготувались.
Тож тепер, Гарбузе – батьку,
Всім подякуй для порядку.

Гарбуз

Похвалу всі заслужили
Бо своїм старанням щирим
Мені справді догодили.
Я ж вклоняюся всім гречно
І всім дякую сердечно.
Хай наш рід чудовий буде
На поживу й користь людям!

Ведуча:

Ну, а ще цікавий конкурс
Ми батькам підготували:
Щоб закритими очима
Ви на смак нас скоштували.

Гра з батьками «Впізнай на смак».

Ведуча:

Гей, гоп, чуки – чуки!
Вдарим зараз в закаблуки
Грай же , музико дзвінка,
Ми затанцюєм гопака

Танець «З бубнами» - укр.. нар. мелодія

Ведуча: З'їжджаються на ярмарок з усієї великої України. Одні продають,
інші купують. А яке ж свято без ігор та забав.

**Гра - естафета «Звари борщ» великі машини, які везуть продукти та дві
каструлі. з ускладненням.(все діти возять машиною)**

Каструля, вода в плящі, буряк, морква, капуста, картопля, цибуля, петрушка.

Ведуча:

Красуня осінь справжня чарівниця
Милуємось з її краси
Які чарівні фарби придивіться
Поклала на гаї й ліси.

Дитина:

Та не тільки славна
За свою ти вроду -
Урожай із давна
Ти несеш народу:
Щедра і дорідна,
Пахнеш ти медами,
Славиш край наш рідний
Зерном і плодами!

Дитина:

Осінь наша, осінь -
Золота година,
Неба ясна просинь,
Пісня журавлина
Бабиного літа
Довгі, білі коси...
І дорослі й діти
Люблять тебе, осінь.

Дитина:

Не пустою прийшла до нас осінь
В неї повно достатку в мішку
Покосили вже гречку та просо,
І отави в стогах на лужку...
Що є краще осінньої тиші?
Хоч і любимо всі ми її,
Та щоранку усе холодніше,
Облітають ліси і гаї.

Дитина:

Про осінь кажуть: золота.
А я додав би: ще й багата.
Йдучи по селах і містах,
Вона несе з собою свято.

І я за щедрий урожай,
Який зібрати нам вдалося,
Вручу їй теплий коровай
І верес, вплетений в колосся.

Пісня «Наша щедра осінь» - муз. Ю. Михайленко

Ведуча:

Ласкава осінь вже прийшла
Дари нам щедрі принесла
Щоб вся країна й кожна хата
Була щаслива і багата

Пісня «Урожай» - М. Ведмедері, всі разом

Ведуча:

Як же нам та й не радіти, як не веселитись,
Урожай у нас хороший, любо подивитись!

Діти по черзі:

1.Гості наші дорогенькі

2.Добра вам бажаєм!

3.І за добрим звичаєм

4.Короваєм пригощаєм!

Ведуча:

Свято осені сьогодні радо відзначали
Та на веселім ярмарку з вами побували.
Ласкава осінь нехай щорік приходить
І щедрі свої дари усім хай приносить.
Щоб вся країна й кожна хата
Була щаслива і багата!

Звучить музичний супровід, дітей і усіх присутніх пригощають короваєм та смачними яблуками.

Свято Вареника

Мета:

- ❖ спонукати дітей до активної участі в усіх видах музичної діяльності.
- ❖ закріплювати вміння співати і розрізняти на слух довгі і короткі звуки

Завдання:

- ❖ реалізувати запити і творчі здібності дошкільників;
- ❖ виховувати любов і повагу до найріднішої людини – мами, бажання їй допомагати, радувати її;
- ❖ розвивати почуття товариськості, колективізму;
- ❖ підвищити рівень самооцінки, самозначущості дитини, виконавські та імпровізаційно – творчі здібності дітей і отримання позитивної оцінки за їх результати.

Музичний репертуар

- ❖ Музичний супровід «Варенички» грамзапис;
- ❖ Пісня «А мій милий вареничків хоче» муз. М. Стеценко грамзапис;
- ❖ Гра на музичних інструментах «Весела полька» муз. М. Лисенко, грамзапис;
- ❖ Танок «Вареників» муз. М. Лисенка, грамзапис;
- ❖ Гра – танок «Ліплять діти варенички» - грамзапис;
- ❖ Гра – «Живий борщ» - укр.. нар. музика;
- ❖ Пісня «Самий фаний, самий кольоровий» муз. С. Фаліон грамзапис

Атрибути:

- ❖ великим вареником з українським рушником
- ❖ вироби для ярмарку,
- ❖ столи,
- ❖ рушники,
- ❖ українські раднини,
- ❖ гарбузи,

- ❖ вишиванки
- ❖ глиняний посуд,
- ❖ ярмарковий крам

Дійові особи:

- ❖ Ведуча: Кирилюк Т. В.
- ❖ Одарка: Мошенко С. В.
- ❖ Омелько: Островська А. Г.

Звучить музичний супровід «Варенички» грамзапис, діти розміщуються на території відповідно відведених місць позначених стрічками.

Омелько Лежить біля хати на лавці, спочиває.

Одарка Порається біля столу – вдає ніби ліпить пироги.

Звучить український грайливий музичний супровід, з'являється

Одарка і Омелько.

Одарка. Гей, сусіди, добрий ранок!

Омелько: Чом не спиться спозаранку?

Одарка: Розкричався, розшумівся,

Омелько: Файний сон мені наснився.

Одарка.

Та сусіде, годі спати,

Новину хочу сказати.

Омелько:

Новину?

Та вже кажи,

Мою душу не томи.

Одарка:

Всі околиці гудуть,

Люди на базар ідуть,

Хто по що, а всі з сім'єю,

Йдуть з родиною своєю

Йде туди і стар, і млад.

Може, ми туди підем,

Щось до хати принесемо

Омелько.

Оце втнула! З чим іти?

Хіба ж нести пироги?

Одарка

А пиріг мій хоч куди :

Із біленької муки,

Є з картоплею, є з маком
Вибирай собі за смаком
А як добре торг піде,
Може ще і повезе,

Омелько:

Що робити? (думає)

Одарка:

Згода! Йдемо!

Щось та купимо, як знайдемо.

Звучить весела музика, Омелько та Одарка збираються, беруть кошик, в якому лежить гарбуз та миску з пирогами та виходять з залу.

Ведуча.

Дивне свято ярмаркове,

Розцвіло усе навколо

Мальовничими лотками,

Різнобарвними квітками.

Раді ми всіх тут вітати,

Розважати, пригощати,

Бо цей ярмарок – для вас,

Завітайте ви до нас!

Звучить музичний супровід на середину виходять діти.

Пісня «А мій милий вареничків хоче» грамзапис

Звучать позивні.

Ведуча:

Увага! Увага! Розпочинаємо наше свято «Вареника» .

Шумне, веселе, повне сміху, пісень, гумору.

Ой, а хто ж це у нас на ярмарку?

Марушак І. В.

Ми на ярмарок прийшли тай товар свій привезли:

Буряки і помідори, бараболю та квасоллю.

Хочем ще й його продати,

Щоби грошей вторгувати.

Ведуча:

Оце так! Та це ж наше вельмишановне журі! У складі :

Голова журі

Марушак І. В. – завідувач ЗДО

Члени журі

Черній О. П. – вихователь – методист

Павлішена Н. С. – помічник вихователя

Фірманюк Н. П. - психолог

Ведуча:

Саме час, осінній час

Просимо родини вас.

Ведуча називає прізвища родин і ім'я дитини і розказує про них.

Ранній вік група «Ягідка»

Молодший дошкільний вік група «Дзвіночок»

Молодший дошкільний вік група група

Середній дошкільний вік група

Старший дошкільний вік група

Група спеціального призначення «Пізнайко», «Джмелик»

1 – конкурс нашого свята «Зліпи вареник»

Ведуча: Шановні батьки, у вас на столах готове тісто, з якого треба зліпити 17 вареників разом зі своєю сім'єю. Сім'я, яка виконала завдання піднімає руки вгору.

Гра – танок « Ліплять діти варенички» - грамзапис.

Ведуча:

Їжте вареники бульбяні,

Щоб ваші щічки були рум'яні.

Їжте вареники з м'ясом,

Та запивайте їх квасом.

Їжте вареники з сиром,

З добром вас і миром.

2 – конкурс «Хто швидше з'їсть вареник».

Ведуча: У кожного на столах стоять макітри із звареними варениками по 20 штук та дерев'яні ложки. По одному варенику беремо у ложку і смакуємо. Сім'я, яка виконала завдання піднімає вгору ложку.

Ведуча:

Тут речі умільців нічим не зрівняні.

Барвисті стрічки, рушники вишивані,

Поливаний посуд – кув шини, горнятка,

Трикутники – хлопчикам, маракаси – дівчатам.

Свистульки, сопілки, бубни і ложки.

Запрошуєм діток пограти нам трошки!

Гра на музичних інструментах «Весела полька» грамзапис

Ведуча:

На свято запрошуємо гуртом й поодинці.

Чекають на всіх там чудові гостинці.

На святі нашім веселім, багатім,

Є чим дивуватись і є що придбати.

3 – конкурс свята «Хто далі кине вареник».

Ведуча:Ось у нас є незвичайний вареник. Кожна з своєю дитиною кидають вареник разом на дальність. А другий раз кидає тато з мамою теж на дальність.

Ведуча:

Знову музика лунає,
Хтось на свято поспішає.

Танок «Вареників» грамзапис

4 – конкурс Домашнє завдання «Мій кольоровий вареник»

Презентація.

Ведуча:

Всі ми маємо дружити, і дорослі й діти.
Нам без друзів не прожити, аж ніяк на світі
Вірних друзів поважати, має щиро кожний.
Дружби доброї втрачати, нам ніяк не можна.
Чим я не хазяйка, чим не господиня.

Вареників наліпила, ще й борщу зварила.

Гра – «Живий борщ» - укр.. нар. музика

Ведуча: Наше журі підводить підсумки, а усіх присутніх розвеселить учень 3 – класу Горішний Микола з гуморескою

Гумореска «Сало».

Ведуча: Ось і настав час запросити до слова голову вельмишановного журі Марущак І. В..

Сімї нагороджуються – призами, грамотами.

Ведуча:

А у нас на Україні всі лани квітучі.
А у нашому садочку, вихователі співучі.
Хай же щастя буде в домі і пісень багато,
Бо без пісні в Україні не буває свята.

Пісня «Самий фанний, самий кольоровий» грамзапис

Ведуча: Запрошуємо усіх до садових гулянь на ярмарці з пригощанням борща з вареником.

Звучить музичний супровід, дорослі, діти і батьки йдуть на ярмарок купувати і частувати борщ з вареником.

«Водіння Маланки на Поділлі»

Мета:

- дати поняття про традиції святкування старого Нового року та свят Василя і Маланки;
- прищеплювати любов до народних звичаїв «водити Козу» та його обрядове значення, про добрі та злі сили.

Завдання:

- навчити співати щедрівок,
- заохотити до творчих проявів в таночках під народні мелодії;
- сприяти поширенню пошани до обрядів та святкових дійств;

Музичний репертуар:

- аудіо запис пісні «Ой чи є, чи нема пан господар дома?»
- Колядка «Добрий вечір»
- Пісня «А на цім слові бувайте здорові»

Атрибути:

- дідух;
- кутя;
- узвар;
- глиняний посуд;
- піч;
- мітла;
- кочерга.

Дійові особи:

- господиня;
- господар;
- Маланка;
- Василь
- Посівальники
- Пастушки;

- Цигани;
- Лікар
- Щедрувальники;
- Коза

Святково прикрашена світлиця.

Господиня сидить на лаві: От і діждали старого нового року. А колись у давнину, новий рік святкували не першого січня, як тепер, а чотирнадцятого, свято перенесли, а звичай залишився, тільки цей день стали звати старим новим роком. У цей день святкують також Василя, покровителя землеробства, тож на його честь існує звичай засівати рідних та близьких різним збіжжям - зерном, щоб родило жито, пшениця і всяка пашниця. А напередодні старого нового року святкують Меланки, в її честь цей вечір називається щедрим, готують щедрю кутю, щедрують сусіди та родичі, ті, хто посварився – в цей день миряться. Ощедрювали кутею домашніх тварин, пасіку, сад, щоб родили та множились.

Чути стук у двері Звучить щедрівка «Ой чи є, чи нема»

Дитина:

Дозвольте зайти до хати
З Новим роком вас вітати!

Господиня:

Гостям у нашій хаті завжди раді ми
Розкажіть де побували,
Що ви бачили, чували?

Господар:

Заходьте, будь-ласка, до нас у світлицю
Щедруйте й засійте мене й господиню.

Василь:

Містом білим новорічним
Спішною ходою
Ми за звичаєм народним
Ходим з колядою.

Маланка:

Побувати в кожному домі
Ми ніяк не в змозі
Ходимо лиш добрі люди,
Де нам по дорозі.

Посівальник:

Сію, сію, посіваю
З новим роком вас вітаю!

Хай вам буде рік добрий
А вік довгий!
Сійся, родися, жито, пшениця
На щастя, на здоров'я, на новий рік
Щоб вам у новому році
Було краще ніж торік.

Колядка «Добрий вечір»

Маланка: Я Маланка, дівка файна, справна, вам допоможу, хату підмету!
Замітає хату від порога.

Василь: Ти патлата, пелехата, ти не вмієш замітати. (Маланка продовжує мести). – Ви подивіться, люди добрі, за що не візьметься, все не до ладу! Та не мети від порога, треба до порога мести!, ти що не чуєш? (Забирає віника, Маланка не хоче віддавати).

Маланка: Та щоб я не зробила, то все тобі не так!

Василь: А певно! То вона миски поб'є, коли миє, то у хаті на капарить, що не має де й ногою стати!

Маланка: чи ти мене хоч раз похвалив?

Василь: І не діждешся, за все життя і замітати не навчилася. Ану дай сюди того віника, (видирає).

Маланка: сама буду.

Василь: віддай!

Маланка: Не дам! (звучить фрагмент польки, вони танцюють з віником)

Василь: Ану тебе!

Пастушок 1: Дозвольте козі зайти до вашого двору, поскакати.

Пастушок 2: Станьте до ряду, я козу веду.

Пастушки танцюють з козою, в кінці танцю коза падає

Щедрувальниця: Ой, горе, коза впала, нежива стала!

Пастушок: Ой, коза пропала! Що ж тепер без кози робити?

Заходять цигани: Танець «Циганочка»

Циган: Чого це ви тут плачете?

Пастушок: Та ось, хочемо козу продати, та шкода.

Циган: І що ж ви за цю напівживу козу хочете?

Пастушок: Та вона жива! Ось ніжками дригає! (скубає козу за ноги)

Циган: То кажіть, що хочете?

Пастушок: 100 гривень!

Циган: 50 даю!

Пастушок: ні, сто!

Циган: 20 даю і забираю.

Циганка: та не давай їм нічого, вона ж нежива!

Пастушок: І справді нежива! Потрібно лікаря покликати! Лікарю, лікарю!

Лікар: Хто надумав у свято хворіти! Ось я йому зараз укол зроблю! Той, хто хворий, приготуйся, до уколів роздягайся. (підходить до кози, вона мекає і тікає)

Василь: (Бере козу і підводить до господині).підійди поближче, уклонися господині цього дому, а вона тебе пожалує: додасть тобі мірку жита і вівса.

Маланка:

З Новим роком господарі, у вашій оселі.

Прийміть побажання зі святом веселим!

Щедрувальниця:

Зичимо вам щастя й добра

У гостинній хаті.

Щоби ви всі були здорові.

І були багаті.

Господиня:

Дякую усім вам нині

За вітання у світлині!

Хай щастить усім нівроку

В кожний день нового року!

ПАМ'ЯТКА МУЗИЧНОМУ КЕРІВНИКУ

✚ Якщо ви любите себе як унікальну частинку великої Природи, ви навчите цьому дітей. Дитина, яка неспроможна себе любити, не може залишатися щирою. Без щирості неможлива творча свідомість.

Пам'ятайте:

«Наскільки приємною може бути людина, коли вона вміє бути сама собою» (Платон)

✚ Якщо ви поважаєте і любите оточуючих, Ви навчите цьому дітей.

Пам'ятайте:

«Повага передбачає відсутність насильства. В ній мається на увазі бажання, щоб інша людина росла і розвивалася такою, якою її визначила природа. Повага – це здатність усвідомлювати унікальну індивідуальність людини. Любов – акт давання: віддати свою радість, свій інтерес, свої розуміння, знання, почуття».

✚ Якщо ви звертаєте увагу на достоїнстві дитини і вірите в її можливості, Ви навчите її вірити в себе і отримувати перемогу.

Пам'ятайте

Про першу формулу освіти «Ти все зможеш!»

✚ Якщо ви вмієте авансом дарувати похвалу і небайдужі до творчості дитини, в неї більше шансів відбутися.

Пам'ятайте:

«Талант виховується заохоченнями» (В.Оствальд)

✚ Якщо ви порівнюєте одну дитину з іншою, ви блокуєте можливість розуміти і приймати іншу.

Пам'ятайте:

«Порівнювати дитину можливо тільки з нею самою – сьогоднішньою зі вчорашньою».

✚ Якщо ви допоможете дітям відчувати глибину сприймання, побачити навіть у маленькому предметі великий світ, навчите дивитись і бачити, слухати і чути, розуміти, відчувати і любити, Ви подаруєте їм радість високої культури.

Пам'ятайте:

«Високій культурі неможливо навчити, її треба увібрати в себе. Вона не тільки в логіці, вона в почуттях».

✚ Якщо ви пропонуєте дитині свободу і вчите нею користуватися, Ви підтримуєте в дитині енергії розвитку, пізнання і творчості.

Пам'ятайте:

«Заборона для дитини – гальма, які зупиняють дії всіх цих енергій».

✚ Якщо Ви разом із дитиною шукаєте рішення, а не перевіряєте, чи правильно вона намалювала, Ви розвиваєте можливість творчого бачення і не засмічуєте сприйняття стереотипами.

Пам'ятайте:

«Немає правильних і неправильних малюнків і фантазій! Дитина не помиляється. Вона шукає свій шлях. Дуже велика небезпека для творчості – штамп».

✚ Якщо ви чекаєте в малюнку відображення не того, що бачить дитина, а як вона бачить і як відчуває, Ви підтримуєте дитячу геніальність.

Пам'ятайте:

«Дитина живе на іншому рівні – фізичному й емоційному і відчувати як доросла людина не може».

✚ Якщо для Вас важливо те, як Ви відкрили, аніж те, що ви відкрили, Ви вчите дітей одержувати задоволення від пізнання.

Пам'ятайте:

«Знання приходять тоді. Коли Ви розумієте, як Ви зробили. І Вам цікаво розуміти».

✚ Якщо Ви поспішаєте в спілкуванні з дітьми, Ви виявляєте байдужість.

Пам'ятайте:

«В спілкуванні з прекрасним мовчанням можна сказати більше, ніж словами».

✚ Якщо діти працюють з цікавістю, вони застраховані від примушеної діяльності. Примушення для дитини завжди стрес, при якому організм знаходиться в постійному напруженні.

Пам'ятайте:

«Щоб захопити дітей, треба спочатку захопитись самому».

✚ Якщо Вам не подобається малюнок дитини, не поспішайте давати негативну оцінку. Невизнаний малюнок замикає особистість маленького художника.

Пам'ятайте:

«Праця душі дитини заслуговує визнання. Похваліть авансом і спробуйте подивитись на малюнок очима дитини».

✚ Якщо Ви радієте творчим успіхам дітей, ви вчите їх радіти чужим перемогам.

ЗДІБНА? ОБДАРОВАНА? ТАЛАНОВИТА?

Анкета для батьків

1. Моя (ця) дитина ініціативна, жвава, рухлива.
2. Її інтереси і захоплення досить постійні.
3. Її зацікавленість урівноважена.
4. Порівняно з однолітками виявляє інтерес і потяг (активно виражений) до мистецтва, літератури, спорту, природи, моделювання, техніки. (Підкреслити або дописати).
5. Має не більше двох друзів (постійних), причому старших від себе.
6. Її цікавить усе загадкове, таємниче і навіть незрозуміле.
7. Любить багато запитувати, наполеглива в одержанні вичерпних відповідей.
8. Її мова розвинена, дитина має великий запас слів, добре розуміє і вміло використовує його.
9. Переважно намагається знайти самостійне рішення в тих або інших ситуаціях, обставинах. Не задовольняється поверховим поясненням і такими ж відповідями на свої численні запитання.
10. Переважно намагається дотримуватись власного погляду на ті, або інші події, явища, не зважаючи ні на які обставини та обіцянки.
11. Обов'язково і завжди реагує на усе.
12. Розпочату справу практично завжди намагається довести до кінця.
13. У суперечках відстоює власну думку, не хоче визнавати загальноприйняті погляди.
14. У непередбачених і складних ситуаціях бере на себе роль лідера або ватажка.
15. Має помітну схильність до певного виду діяльності або до предмета (групи предметів: іграшок, книжок)
16. Настирлива, уперта, рішуча у досягненні бажаної мети.
17. Виявляє неприховану потребу у підтримці дорослих.
18. Легко знаходить і завжди має багато друзів.

19. Ставить багато запитань, переважно з кола своїх захоплень та інтересів.

20. На багатьох справляє враження не за віком старшої.

21. Нерідко виявляє риси егоїзму або навіть безпричинної агресії.

22. Знає собі ціну і своє покликання.

23. Легко і часто відволікається і залишає почату справу (заняття, гру).

24. Майже однаковою мірою цікавиться гуманітарними і технічними питаннями.

Якщо на запитання 1, 6, 12, 18, 24 ви відповіли “так”, то ваша дитина загалом здібна;

Якщо на запитання 2, 3, 7, 10, 11, 11, 13, 16, 17, 19, 20, 22 ви відповіли “так” – є серйозні підстави гадати, що дитина по-справжньому обдарована.

Якщо на запитання 4, 5, 8, 9, 14, 15, 21, 23, 25 ви відповіли “так”, то це свідчить про ознаки яскравої обдарованості, навіть таланту вашої дитини.

Примітка. Тест-анкета складена за розробками й узагальненнями американських фахівців Ф.Татла і Л.Бекера. у процесі роботи з ним, потрібно брати до уваги індивідуальні особливості кожної дівчинки, хлопчика, на кожне запитання дається відповідь “так”, “ні”. (Результат тесту, буде достовірнішим, якщо в анкетуванні братимуть участь двоє батьків, незнаючи про участь один одного)

Результати анкети відбивають тільки припущення, а для більш глибокого і точного визначення здібностей та обдарованості дитини потрібне додаткове обстеження

МУЗИКА РОЗВИВАЄ ІНТЕЛЕКТ

Рекомендації батькам і педагогам₁

Про розвиток дитини засобами музики написано чимало наукових трактатів і методичних посібників. Практика використання музики у вихованні й розвитку здібностей малюка, його моральних, вольових якостей має багатовіковий досвід. Однак сьогодні у багатьох батьків рано чи пізно виникає запитання, чи варто навчати дитину музики? У них немає сумнівів, коли йдеться про навчання математики, географії, історії, інших предметів, передбачених програмою школи. А до музики як до навчального предмета підхід принципово інший: чи варто марно витратити сили і час дитини, якщо вона не буде спеціалізуватися в цій галузі? Що дає музика для пізнання? Для реального життя?

Уміння адекватно відтворювати різноманітні ритми сприяє правильному відтворенню ритмічного малюнка слів, їх складової структури, прискорює розвиток інших лінгвістичних здібностей, наприклад словотворення. Чуття ритму, або **ритмічна здатність** є в психічному розвитку дитини новоутворенням універсального типу. З розвитком відчуття ритму в малюка якісно змінюються складові його психіки, необхідні для різних видів діяльності, поведінки в цілому.

Відомо, що **музичні вподобання** можуть чимало сказати про внутрішній світ людини, її душевний стан. Музична освіта розвиває розум і почуття, зміцнює духовне й психічне здоров'я дитини, сприяє формуванню теплих, довірчих відносин у сім'ї між батьками і дітьми.

Щоб дитина розвивалася музично, зовсім не обов'язково чекати вступу до музичної школи або звертатися до фахівця. Прилучати малюка до музики, використовуючи її загальнорозвивальні можливості може й людина без музичної освіти. Переконатися в цьому можна, ознайомившись з порадами та вправами, що допомагають прищепити дитині смак та інтерес до музики і зробити заняття нею корисними й цікавими.

Багатовіковий досвід засвідчує: любов до музики, прищеплена в дитинстві, може стати міцною основою подальших досягнень та успіхів

дитини. Раннє навчання музики відкриває широкий шлях до інтенсивного розвитку сенсорних здібностей, почуттєвого сприйняття, створює надійний фундамент для становлення й подальшого розвитку всіх пізнавальних процесів, гармонійного поєднання в них емоційного і раціонального, стане частиною духовного життя людини в майбутньому.

